

Informator o egzaminie maturalnym

od **2008** roku

**język mniejszości
narodowej litewski**

Warszawa 2007

Opracowano w Centralnej Komisji Egzaminacyjnej
we współpracy z okręgowymi komisjami egzaminacyjnymi

SPIS TREŚCI

I. Wstęp.....	5
II. Podstawy prawne egzaminu	7
III. Matura w pytaniach uczniów	9
IV. Struktura i forma egzaminu	15
V. Wymagania egzaminacyjne.....	23
VI. Przykładowe tematy na ustną część egzaminu	31
VII. Przykładowe arkusze i schematy oceniania	33
a) Poziom podstawowy.....	35
b) Poziom rozszerzony.	51

I. WSTĘP

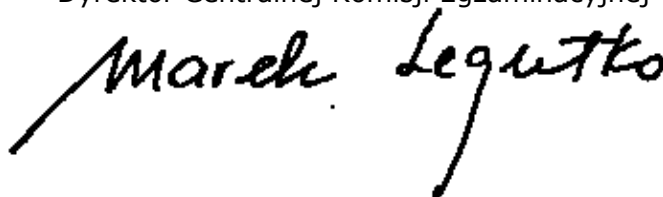
Standardy wymagań będące podstawą przeprowadzania egzaminu maturalnego ustalono w roku 2003. W tym samym roku opublikowano też informatory o egzaminie maturalnym zawierające opis zakresu egzaminu z danego przedmiotu (odnoszący się do standardów wymagań egzaminacyjnych), opis formy przeprowadzania i oceniania egzaminu (odnoszący się do zapisów rozporządzenia o ocenianiu i egzaminowaniu), a także przykłady zadań egzaminacyjnych. W związku ze zmianami rozporządzenia o ocenianiu i egzaminowaniu konieczna stała się aktualizacja odpowiednich zapisów w informatorach. Potrzeba aktualizacji wynikała też z doświadczeń zebranych podczas pierwszych edycji egzaminu maturalnego. We wrześniu 2006 roku ukazały się aneksy do informatorów zawierające niezbędne aktualizacje.

CKE podjęła inicjatywę wydania tekstu jednolitego informatorów z roku 2003, włączając wszystkie późniejsze aktualizacje. Dzięki temu każdy maturzysta może znaleźć wszystkie niezbędne i aktualne informacje o egzaminie maturalnym z danego przedmiotu, sięgając po jedną broszurę: **Informator o egzaminie maturalnym od roku 2008**. Podkreślić należy fakt, że informatory te opisują wymagania egzaminacyjne ustalone jeszcze w roku 2003, oraz że zawarto w nich opis formy egzaminu zgodny z prawem obowiązującym od 1 września 2007 roku. Forma przeprowadzenia egzaminu maturalnego od roku 2008 nie ulega zmianie w stosunku do matury w roku 2007.

Kierujemy do Państwa prośbę o uważne zapoznanie się z Informatorem, o staranne przeanalizowanie wymagań, jakie musi spełnić maturzysta wybierający dany przedmiot i wybierający dany poziom egzaminu. Od dojrzałego wyboru przedmiotu i poziomu egzaminu zależy sukces na maturze. Tylko dobrze zdany egzamin maturalny otwiera drogę na wymarzone studia. Pracownicy Centralnej Komisji Egzaminacyjnej i okręgowych komisji egzaminacyjnych służą pomocą w wyjaśnieniu szczegółowych kwestii związanych z egzaminem opisanym w tym Informatorze. Na pewno można liczyć też na pomoc nauczycieli i dyrektorów szkół.

Życzymy wszystkim maturzystom i ich nauczycielom satysfakcji z dobrych wyborów i wysokich wyników na egzaminie maturalnym.

Dyrektor Centralnej Komisji Egzaminacyjnej

II. PODSTAWY PRAWNE EGZAMINU

Podstawowym aktem prawnym wprowadzającym zewnętrzny system oceniania jest ustawa o systemie oświaty z 1991 roku wraz z późniejszymi zmianami (DzU z 2004 r. nr 256, poz. 2572 z późniejszymi zmianami).

Aktami prawnymi regulującymi przeprowadzanie egzaminów maturalnych są:

1. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych. (DzU z 2007 r. Nr 83, poz. 562 z późniejszymi zmianami).
2. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 10 kwietnia 2003 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów (DzU z 2003 r. Nr 90, poz. 846).
3. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 października 1999 r. w sprawie wymagań, jakim powinni odpowiadać egzaminatorzy okręgowych komisji egzaminacyjnych oraz warunków wpisywania i skreślenia egzaminatorów z ewidencji egzaminatorów (DzU z 1999 r. Nr 93, poz.1071).

III. MATURA W PYTANIACH UCZNIÓW

1. Co mi daje egzamin maturalny?	Nowy egzamin maturalny zapewnia: a) jednolitość zadań i kryteriów oceniania w całym kraju, b) porównywalność wyników, c) obiektywizm oceniania (kodowane prace maturalne, oceniane przez zewnętrznych egzaminatorów), d) rzetelność oceniania (wszystkie oceny są weryfikowane) e) możliwość przyjęcia na uczelnię bez konieczności zdawania egzaminu wstępnego.
2. Jakie są podstawowe zasady egzaminu maturalnego od roku 2007?	1. Egzamin maturalny sprawdza wiadomości i umiejętności określone w <i>Standardach wymagań egzaminacyjnych</i> . 2. Egzamin jest przeprowadzany dla absolwentów: a) liceów ogólnokształcących, b) liceów profilowanych, c) techników, d) uzupełniających liceów ogólnokształcących, e) techników uzupełniających. 3. Egzamin składa się z części ustnej, ocenianej przez nauczycieli w szkole i części pisemnej, ocenianej przez egzaminatorów zewnętrznych. 4. Harmonogram przebiegu egzaminów ustala dyrektor CKE i ogłasza go na stronie internetowej CKE.
3. Jakie egzaminy trzeba obowiązkowo zdawać na maturze?	1. Obowiązkowe są egzaminy z: a) języka polskiego – w części ustnej i pisemnej, b) języka obcego nowożytnego – w części ustnej i pisemnej, c) przedmiotu wybranego przez zdającego (zdawanego tylko w części pisemnej) spośród następujących przedmiotów: biologia, chemia, fizyka i astronomia, geografia, historia, historia muzyki, historia sztuki, matematyka, wiedza o społeczeństwie, wiedza o tańcu, a od roku 2009 również filozofia, informatyka, język łaciński i kultura antyczna. d) od roku 2010 matematyka będzie przedmiotem obowiązkowym dla wszystkich zdających. 2. Absolwenci szkół i oddziałów z nauczaniem języka danej mniejszości narodowej, oprócz obowiązkowych egzaminów wymienionych w punkcie 1., zdają dodatkowo egzamin z języka ojczystego w części ustnej i pisemnej.
4. Z jakich przedmiotów dodatkowych można zdawać maturę?	Absolwent może zdawać w danej sesji egzamin maturalny z jednego, dwóch lub trzech przedmiotów dodatkowych: a) języka obcego nowożytnego, innego niż obowiązkowy – w części ustnej i pisemnej, b) języka kaszubskiego – tylko w części ustnej lub tylko w części pisemnej lub w obu częściach, c) w części pisemnej z przedmiotów wymienionych w odpowiedzi 1c na pytanie 3., jeżeli nie wybrał ich jako przedmiotów obowiązkowych, a także z informatyki, języka łacińskiego i kultury antycznej.

<p>5. Na jakim poziomie będzie można zdawać poszczególne egzaminy?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Egzaminy z przedmiotów obowiązkowych mogą być zdawane na poziomie podstawowym albo rozszerzonym z wyjątkiem części ustnej języka polskiego i języka mniejszości narodowej, które są zdawane na jednym poziomie, określonym w standardach wymagań egzaminacyjnych. 2. Egzamin z przedmiotów dodatkowych jest zdawany na poziomie rozszerzonym. 3. Wyboru poziomu egzaminu z danego przedmiotu obowiązkowego zdający dokonuje w pisemnej deklaracji składanej przewodniczącemu szkolnego zespołu egzaminacyjnego na początku nauki w klasie maturalnej i potwierdzonej do 7 lutego roku, w którym przystępuje do egzaminu.
<p>6. Gdzie można zdawać maturę?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Maturę zdaje się we własnej szkole. 2. W szczególnych wypadkach może zaistnieć konieczność zdawania części ustnej egzaminu z języków obcych poza własną szkołą (np. z powodu braku nauczycieli danego języka). 3. Zdający, którzy ukończyli szkołę w latach poprzednich, a ich szkoła została zlikwidowana lub przekształcona, są kierowani do szkoły lub ośrodka egzaminacyjnego wyznaczonego przez komisję okręgową.
<p>7. Kiedy można zdawać maturę?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Maturę można zdawać raz w roku, w maju, według harmonogramu ustalonego przez dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej. 2. Osoby, które z poważnych przyczyn zdrowotnych lub losowych nie mogą przystąpić do egzaminu maturalnego z jednego lub więcej przedmiotów w wyznaczonym terminie, mogą w dniu egzaminu złożyć do dyrektora OKE wnioski za pośrednictwem dyrektora szkoły o wyrażenie zgody na przystąpienie przez nich do egzaminu z danego przedmiotu lub przedmiotów w terminie dodatkowym w czerwcu.
<p>8. Jakie warunki muszą być zapewnione w sali egzaminacyjnej?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sala, w której jest przeprowadzany egzamin, musi spełniać warunki określone w przepisach bhp i przepisach ppoż. 2. Do sali egzaminacyjnej, w której jest przeprowadzana część pisemna egzaminu maturalnego, nie można wносить żadnych urządzeń telekomunikacyjnych ani korzystać z nich w tej sali, pod groźbą unieważnienia egzaminu. 3. Przy stoliku może siedzieć wyłącznie jeden zdający. 4. Na stolikach w trakcie pisania mogą znajdować się jedynie arkusze egzaminacyjne, przybory pomocnicze i pomoce dopuszczone przez dyrektora CKE. 5. Zdający chory lub niepełnosprawny w trakcie egzaminu może mieć na stoliku leki i inne pomoce medyczne przepisane przez lekarza lub konieczne ze względu na chorobę lub niepełnosprawność. 6. Posiłki dla zdających i egzaminatorów mogą być dostępne jedynie na zewnątrz sali egzaminacyjnej poza czasem przeznaczonym na egzamin, z wyjątkiem przypadków, o których mowa w pkt 5.

<p>9. Jak powinien być zorganizowany egzamin?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. W skład zespołu przedmiotowego przeprowadzającego egzamin ustny wchodzi dwóch nauczycieli, z których co najmniej jeden musi być zatrudniony w innej szkole. W skład zespołu nie może wchodzić nauczyciel uczący danego zdającego w klasie maturalnej. 2. W skład zespołu nadzorującego przebieg egzaminu pisemnego w danej sali wchodzi co najmniej trzech nauczycieli, z których co najmniej jeden musi być zatrudniony w innej szkole. W skład zespołu nie mogą wchodzić nauczyciele danego przedmiotu oraz wychowawca zdających. 3. Egzamin pisemny przebiega zgodnie z harmonogramem określonym przez dyrektora CKE. Szczegóły dotyczące pracy z arkuszem egzaminacyjnym z poszczególnych przedmiotów określa każdorazowo informacja zawarta w arkuszu egzaminacyjnym. 4. W czasie egzaminu pisemnego w sali egzaminacyjnej przebywają co najmniej trzej członkowie zespołu nadzorującego. 5. W czasie egzaminu zdający nie powinni opuszczać sali egzaminacyjnej. Przewodniczący zespołu może zezwolić na opuszczenie sali tylko w szczególnie uzasadnionej sytuacji, po zapewnieniu warunków wykluczających możliwość kontaktowania się zdającego z innymi osobami, z wyjątkiem osób udzielających pomocy medycznej. 6. Członkowie zespołu nadzorującego przebieg egzaminu nie mogą udzielać wyjaśnień dotyczących zadań egzaminacyjnych ani ich komentować. 7. W przypadku stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań egzaminacyjnych lub zakłócania przebiegu egzaminu przewodniczący zespołu egzaminacyjnego przerywa egzamin danej osoby, prosi o opuszczenie sali egzaminacyjnej i unieważnia egzamin zdającego z danego przedmiotu. 8. Arkusze egzaminacyjne są zbierane po zakończeniu każdej części egzaminu.
<p>10. Jak sprawdzane są prace i ogłaszane wyniki matury?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Poszczególne arkusze egzaminacyjne z każdego przedmiotu są sprawdzane i oceniane przez egzaminatorów zewnętrznych, przeszkolonych przez okręgowe komisje egzaminacyjne i wpisanych do ewidencji egzaminatorów. Każdy oceniony arkusz jest weryfikowany przez egzaminatora zwanego weryfikatorem. 2. Wynik egzaminu jest wyrażony w procentach. 3. Wynik egzaminu z dodatkowego przedmiotu nie ma wpływu na zdanie egzaminu, ale odnotowuje się go na świadectwie dojrzałości. 4. Komisja okręgowa sporządza listę osób zawierającą uzyskane przez te osoby wyniki i przesyła ją do szkoły wraz ze świadectwami dojrzałości.

<p>11. Kiedy egzamin maturalny uznawany jest za zdany?</p>	<p>Egzamin jest zdany, jeżeli zdający z każdego z trzech obowiązkowych przedmiotów (w przypadku języków zarówno w części ustnej, jak i pisemnej), uzyskał minimum 30% punktów możliwych do uzyskania za dany egzamin na zadeklarowanym poziomie. Zdający otrzymuje świadectwo dojrzałości i jego odpis wydane przez komisję okręgową.</p>
<p>12. Kiedy egzamin maturalny uznawany jest za niezdany?</p>	<p>Egzamin uważa się za niezdany jeżeli:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) zdający z któregośkolwiek egzaminu obowiązkowego, w części ustnej lub pisemnej, otrzymał mniej niż 30% punktów możliwych do uzyskania na zadeklarowanym poziomie, b) w trakcie egzaminu stwierdzono, że zdający pracuje niesamodzielnie i jego egzamin został przerwany i unieważniony, c) w trakcie sprawdzania prac egzaminator stwierdził niesamodzielność rozwiązywania zadań egzaminacyjnych i unieważniono egzamin.
<p>13. Czy niezdanie ustnej części jednego ze zdawanych języków przerywa zdawanie dalszej części egzaminu?</p>	<p>Nie przerywa. Zdający przystępuje do kolejnych egzaminów we wcześniej ogłoszonych terminach.</p>
<p>14. Czy prace maturalne po sprawdzeniu będą do wglądu dla zdającego?</p>	<p>Na wniosek zdającego komisja okręgowa udostępnia zdającemu do wglądu sprawdzone arkusze, w miejscu i czasie określonym przez dyrektora OKE.</p>
<p>15. Czy można powtarzać niezdany egzamin?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Absolwent, który przystąpił do wszystkich egzaminów z przedmiotów obowiązkowych w części ustnej i pisemnej i nie zdał jednego egzaminu (ustnego lub pisemnego), może przystąpić ponownie do egzaminu z tego przedmiotu, na tym samym poziomie w sesji poprawkowej w sierpniu. 2. Absolwent, który nie zdał egzaminu z określonego przedmiotu obowiązkowego, może przystąpić ponownie do egzaminu z tego przedmiotu w kolejnych sesjach egzaminacyjnych przez 5 lat. 3. Po upływie 5 lat od daty pierwszego egzaminu absolwent, o którym mowa w pkt 2., zdaje powtórny egzamin w pełnym zakresie. 4. Przy powtórnym egzaminie z języka obcego lub obowiązkowego przedmiotu wybranego absolwent może wybrać odpowiednio inny język obcy lub inny przedmiot, o ile nie wybrał danego przedmiotu jako dodatkowego.
<p>16. Czy można poprawiać wynik uzyskany na egzaminie?</p>	<p>Absolwent, który chce podwyższyć wynik egzaminu z jednego lub kilku przedmiotów, ma prawo przystąpić ponownie do egzaminu w kolejnych latach.</p>
<p>17. Czy można zdawać inne przedmioty dodatkowe?</p>	<p>Absolwent ma prawo zdawać egzaminy z kolejnych przedmiotów dodatkowych. Wyniki tych egzaminów odnotowywane są w aneksie do świadectwa dojrzałości.</p>

<p>18. Kto może być zwolniony z egzaminu z danego przedmiotu?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Laureaci i finaliści olimpiad przedmiotowych są zwolnieni z egzaminu z danego przedmiotu. 2. Laureatom i finalistom olimpiad uprawnienie wymienione w pkt 1. przysługuje także wtedy, gdy przedmiot nie był objęty szkolnym planem nauczania danej szkoły. 3. Osoba zwolniona z egzaminu będzie miała na świadectwie dojrzałości w rubryce danego przedmiotu wpisaną informację o równoważności zwolnienia z uzyskaniem 100% punktów na poziomie rozszerzonym oraz o uzyskanym na olimpiadzie tytule.
<p>19. Jaki wpływ na świadectwo maturalne będą miały oceny uzyskane w szkole ponadgimnazjalnej?</p>	<p>Oceny uzyskane w szkole ponadgimnazjalnej znajdują się na świadectwie ukończenia szkoły, natomiast na świadectwie dojrzałości są zamieszczone tylko wyniki egzaminów maturalnych i wyniki olimpiady, o ile będą podstawą zwolnienia z danego egzaminu.</p>
<p>20. Czy zdawanie matury jest konieczne, aby ukończyć szkołę?</p>	<p>Można ukończyć szkołę i nie przystąpić do matury, ponieważ nie jest ona egzaminem obowiązkowym. Jedynie te osoby, które będą chciały kontynuować naukę w wyższej uczelni, muszą zdać egzamin maturalny. Podobnie do niektórych szkół policealnych nie wystarczy świadectwo ukończenia szkoły, ale jest wymagane świadectwo dojrzałości.</p>
<p>21. Na jakich zasadach zdają egzamin absolwenci niepełnosprawni?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Absolwenci niepełnosprawni lub niesprawni czasowo przystępują do egzaminu w powszechnie obowiązujących terminach i według obowiązujących wymagań egzaminacyjnych, w warunkach i w formie dostosowanych do rodzaju niesprawności. 2. Za zapewnienie warunków i formy przeprowadzania egzaminu odpowiednich do możliwości zdających o specjalnych potrzebach edukacyjnych odpowiada dyrektor szkoły.
<p>22. Czy osoby z dysleksją rozwojową będą rozwiązywać inne zadania niż pozostali zdający?</p>	<p>Na poziomie maturalnym dla osób dyslektycznych nie przewiduje się różnicowania arkuszy ani wydłużenia czasu ich rozwiązywania. Możliwe jest jedynie zastosowanie odrębnych kryteriów oceniania prac pisemnych.</p>
<p>23. W jakich sytuacjach można złożyć odwołanie od egzaminu?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Jeżeli w trakcie egzaminu w części ustnej lub pisemnej nie były przestrzegane przepisy dotyczące jego przeprowadzenia, absolwent może w terminie 2 dni od daty egzaminu zgłosić zastrzeżenia do dyrektora komisji okręgowej. 2. Dyrektor komisji okręgowej rozpatruje zgłoszone zastrzeżenia w terminie 7 dni od daty ich otrzymania. 3. Rozstrzygnięcia dyrektora komisji okręgowej są ostateczne. 4. Nie przysługuje odwołanie od wyniku egzaminu.

<p>24. Jaka będzie matura absolwentów szkół z ojczystym językiem mniejszości narodowych?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Absolwenci szkół lub oddziałów z językiem nauczania mniejszości narodowych mogą zdawać na egzaminie przedmiot lub przedmioty w języku polskim lub odpowiednio w języku danej mniejszości narodowej. Wyboru języka, w którym będzie zdawany przedmiot, absolwent dokonuje wraz z deklaracją wyboru przedmiotu, o której mowa w pytaniu 5. 2. Absolwenci szkół z językiem wykładowym mniejszości narodowych, którzy zdecydują się pisać maturę w języku ojczystym, otrzymają te same arkusze egzaminacyjne co pozostali uczniowie.
<p>25. Czy matura zapewni dostanie się na wybrany kierunek studiów?</p>	<p>Matura nie daje gwarancji automatycznego dostania się na studia. Warunki rekrutacji na daną uczelnię ustala senat tej uczelni. Ustawa o szkolnictwie wyższym zastrzega, że uczelnie nie będą organizować egzaminów wstępnych dublujących maturę. To znaczy, jeżeli kandydat na studia zdał na maturze egzamin z wymaganego na dany wydział przedmiotu, to jego wynik z egzaminu maturalnego będzie brany pod uwagę w postępowaniu kwalifikacyjnym.</p>

1. Opis egzaminu

Egzamin maturalny z języka litewskiego jako języka mniejszości narodowej jest egzaminem obowiązkowym dla uczniów uczących się tego języka w szkole. Składa się z dwóch części:

- a) **ustnej**, dla której nie określa się poziomu, a która jest zdawana w szkole i oceniana przez przedmiotowy zespół egzaminacyjny,
- b) **pisemnej** – zdawanej na poziomie podstawowym lub rozszerzonym, zdawanej w szkole i ocenianej przez egzaminatorów okręgowej komisji egzaminacyjnej.

Ustna część egzaminu składa się z dwóch części:

- a) wypowiedzi zdającego (prezentacji) na wybrany temat,
- b) rozmowy zdającego z egzaminatorami dotyczącej prezentacji i/lub bibliografii.

Pisemna część egzaminu może być zdawana na zadeklarowanym przez ucznia poziomie:

- a) podstawowym, sprawdzającym rozumienie czytanego tekstu nieliterackiego oraz pisanie tekstu własnego związanego z tekstem literackim zawartym w arkuszu egzaminacyjnym

albo

- b) rozszerzonym, sprawdzającym rozumienie czytanego tekstu nieliterackiego oraz pisanie tekstu własnego związanego z tekstem literackim zawartym w arkuszu egzaminacyjnym.

2. Szczegółowy opis ustnej części egzaminu

Ustna część egzaminu trwa około 25 minut i sprawdza przede wszystkim umiejętność komunikacji werbalnej oraz umiejętność organizowania warsztatu pracy.

1) Przygotowanie do egzaminu:

- a) nauczyciele języka litewskiego przedstawiają uczniowi na początku nauki w klasie maturalnej szkolną listę tematów,
- b) z listy zaproponowanych tematów uczeń wybiera jeden i określa sposób jego realizacji oraz zakres materiału służącego do opracowania tematu,
- c) liczba tematów przygotowanych w szkole powinna być taka, by zapewniała uczniom możliwość wyboru i samodzielność pracy; uczniowie mogą wybrać ten sam temat,
- d) materiały pomocnicze, które uczeń może (o ile temat na to pozwala) wykorzystać podczas egzaminu to, np.: wykonany przez siebie film, nagrania muzyczne, nagranie wywiadu lub wypowiedzi w języku litewskim, cytaty z literatury podmiotu i przedmiotu, reprodukcje dzieł sztuki, kadry z filmu, fotografie zabytków architektury,
- e) podczas egzaminu zdający może korzystać z planu prezentacji, zgodnie z zamieszczonym w tej publikacji wzorem,
- f) zdający ma obowiązek dostarczyć dyrektorowi szkoły, najpóźniej 4 tygodnie przed egzaminem, bibliografię, czyli spis literatury podmiotu i przedmiotu wykorzystany przez zdającego do przygotowania prezentacji.
- g) tydzień przed egzaminem dostarcza dyrektorowi szkoły ramowy plan prezentacji oraz informację o zaplanowanym materiale pomocniczym.

Wzór planu prezentacji, z którego zdający może korzystać podczas egzaminu

Plan nie może przekraczać 1 strony A4.

Imię i nazwisko

TEMAT

Ramowy plan prezentacji

1. Określenie problemu, przedstawienie tezy lub hipotezy
2. Kolejność prezentowanych argumentów (treści)
3. Wnioski

Wykaz materiałów pomocniczych

1.
2.
3.

Podpis zdającego

2) Przebieg egzaminu:

- a) w części pierwszej, która trwa około 15 minut, sprawdzana jest umiejętność mówienia w języku litewskim, wiedza w zakresie wyznaczonym przez temat,
- b) w części drugiej – w której sprawdzane są: rozumienie pytań przez zdającego, umiejętność formułowania odpowiedzi, samodzielność przygotowania prezentacji, umiejętność obrony własnego stanowiska – przedmiotowy zespół egzaminacyjny podejmuje ze zdającym rozmowę w języku litewskim dotyczącą tematu lub /i bibliografii. Przedmiotowy zespół egzaminacyjny może podjąć rozmowę dopiero po wysłuchaniu prezentacji. Jeśli zdający nie wygłosi prezentacji, zespół nie podejmuje ze zdającym rozmowy,
- c) zadane pytania odnotowuje w protokole egzaminu,
- d) na podstawie obu części egzaminu są sprawdzane i oceniane sprawność oraz poprawność językowa.

3) Zasady oceniania ustnej części egzaminu

Egzamin jest oceniany według kryteriów jednakowych w całym kraju.

W ustnej części egzaminu ocenie podlegają: prezentacja tematu (zawartość merytoryczna i kompozycja wypowiedzi), rozmowa o problemach związanych z prezentowanym zagadnieniem oraz sprawność językowa, która jest oceniana na podstawie obu części egzaminu.

W sumie za ustną część egzaminu zdający może uzyskać 20 punktów w następującym układzie:

Waga poszczególnych kategorii kryteriów oceniania

Kategorie kryteriów	Waga wyrażona w procentach	Waga wyrażona w punktach (20 pkt)
realizacja tematu i kompozycja	25%	5 pkt
Rozmowa	30%	6 pkt
Język	45%	9 pkt

Ustną część egzaminu ocenia szkolny zespół egzaminacyjny według kryteriów załączonych na następnej stronie.

Zdający zdał egzamin ustny, jeżeli otrzymał co najmniej 30% punktów możliwych do uzyskania w tej części egzaminu.

KRYTERIA OCENIANIA USTNEJ ODPOWIEDZI

POZIOMY	PREZENTACJA				ROZMOWA	Pkt	JĘZYK	Pkt
	Realizacja tematu	Pkt	Kompozycja wypowiedzi	Pkt				
I 9pkt	<ol style="list-style-type: none"> na ogół trafnie dobiera materiał rzeczowy do tematu, poprawnie interpretuje materiał rzeczowy (dopuszcza się możliwość odtwórczych interpretacji), prezentuje podstawowe zagadnienia na ogół w związku z tematem, podejmuje częściowo udaną argumentację (nie hierarchizuje argumentów), formułuje na ogół poprawne wnioski, wykorzystuje materiał pomocniczy (o ile temat tego wymaga). 	1	<ol style="list-style-type: none"> buduje wypowiedź na ogół uporządkowaną i spójną (dopuszczalne zachwiania logicznego ciągu i/lub proporcji poszczególnych części wypowiedzi). 	1	<ol style="list-style-type: none"> na ogół rozumie pytania i formułuje poprawne merytorycznie, choć dość ogólne odpowiedzi, uczestnictwo w rozmowie ogranicza się do krótkich, (ale nie jednowyrazowych) ogólnikowych odpowiedzi na pytania. 	2	<ol style="list-style-type: none"> posługuje się językiem zrozumiałym, lecz często niepoprawnym lub językiem charakterystycznym dla odmiany pisanej (wypowiedź wyuczona na pamięć, używa mało urozmaiconych struktur składniowych, zasób słownictwa jest wystarczający dla zrozumienia wypowiedzi, posługuje się stylem nie zawsze adekwatnym do sytuacji. 	5
II 14pkt	<ol style="list-style-type: none"> trafnie dobiera materiał rzeczowy do tematu, poprawnie interpretuje materiał rzeczowy, wykorzystując podstawowe konteksty, prezentuje zagadnienia związane z tematem, podejmuje logiczną argumentację (nie zawsze hierarchizuje argumenty), formułuje wnioski i opinie, funkcjonalnie wykorzystuje materiał pomocniczy (o ile temat tego wymaga). 	2	<ol style="list-style-type: none"> buduje wypowiedź zorganizowaną (z wyraźnym punktem wyjścia, z uporządkowaną argumentacją i z logicznymi wnioskami; zachowuje właściwe proporcje między częściami wypowiedzi). 	2	<ol style="list-style-type: none"> rozumie pytania i formułuje poprawne merytorycznie, choć zbyt zwięzłe odpowiedzi, broni własnego stanowiska (rozumie stanowisko nadawcy), uczestniczy w rozmowie. 	4	<ol style="list-style-type: none"> posługuje się na ogół poprawnie mówionym językiem ojczystym (uwzględniając zasady ortofonii), używa dość urozmaiconych struktur składniowych i leksyki, posługuje się stylem komunikatywnym, stosownym do sytuacji. zauważa popełnione przez siebie błędy i je poprawia. 	6
III 20 pkt	<ol style="list-style-type: none"> interesująco dobiera materiał rzeczowy do tematu, wnikliwie interpretuje materiał rzeczowy, przywołując różnorodne konteksty, prezentuje zagadnienia w ścisłym związku z tematem, podejmuje logiczną, przemyślaną argumentację (hierarchizuje argumenty), formułuje wnioski i opinie, wartościuje, uogólnia, syntetyzuje, funkcjonalnie wykorzystuje materiał pomocniczy (o ile temat tego wymaga), integruje wiedzę z różnych dziedzin humanistyki (o ile temat tego wymaga). 	3		2	<ol style="list-style-type: none"> rozumie pytania i formułuje poprawne merytorycznie, wyczerpujące odpowiedzi, wykorzystując bibliografię i/lub materiały pomocnicze, przekonywająco broni własnego stanowiska (rozumie stanowisko nadawcy), swobodnie uczestniczy w rozmowie. 	6	<ol style="list-style-type: none"> posługuje się poprawnie mówionym językiem ojczystym (uwzględniając zasady ortofonii), używa różnorodnych struktur składniowych, bogatej frazeologii i leksyki, posługuje się stylem stosownym do sytuacji, przestrzega zasad etykiety językowej, nadaje językowi swojej wypowiedzi cechy indywidualne. zauważa popełnione przez siebie błędy i je poprawia. 	9

Uwaga: punkty przyznaje się za cały opisany **na danym poziomie** element kryteriów (realizacja tematu, kompozycja, rozmowa, język), nie przyznaje się punktów cząstkowych.

Wypowiedź zdającego może być więc oceniona np. tak: za realizację tematu – 3 pkt (p. III), za kompozycję wypowiedzi – 1 pkt (p. I), za rozmowę – 4 pkt (p. II),

za język – 6 pkt (p. III), razem 14 pkt na 20 możliwych do uzyskania.

3. Szczegółowy opis pisemnej części egzaminu

Poziom podstawowy

Pisemna część egzaminu na poziomie podstawowym sprawdza umiejętność czytania ze zrozumieniem tekstu Nieliterackiego oraz umiejętność pisania tekstu własnego związanego z tekstem literackim zawartym w arkuszu egzaminacyjnym. Tekst literacki, do którego został sformułowany temat, pochodzi z listy lektur zamieszczonej w *Informatorze o egzaminie maturalnym /od 2008 roku/ język litewski*.

Czas na rozwiązanie zadań z arkusza wynosi 170 minut.

Waga poszczególnych części egzaminu

Sprawdzane umiejętności	Waga wyrażona w procentach	Waga wyrażona w punktach
Rozumienie czytanego tekstu	30%	21 pkt
Pisanie tekstu własnego	70%	49 pkt

Arkusz na poziomie podstawowym składa się z dwóch części:

- 1) **W części pierwszej arkusza zamieszczone zostanie zadanie sprawdzające rozumienie czytanego tekstu.** Maturzysta otrzyma arkusz egzaminacyjny zawierający tekst (do 1000 słów) i test (12-16 pytań otwartych i/lub zamkniętych).

Tekst służący do sprawdzania umiejętności rozumienia czytanego tekstu będzie:

- a) publicystyczny lub popularnonaukowy,
- b) przejrzyste skonstruowany,
- c) napisany starannym językiem litewskim,
- d) nieobrażający uczuć i światopoglądu zdającego oraz przedstawicieli innych narodowości,
- e) współczesny.

Pytania testu sprawdzającego rozumienie czytanego tekstu mogą dotyczyć:

- a) poziomu znaczeń, czyli:
 - rozumienia słów, związków frazeologicznych, zdań; odczytywania znaczeń dosłownych i metaforycznych, znaczeń słów z kontekstu, odróżniania informacji od opinii, znajdowania słów – kluczy,
 - rozumienia myśli zawartej w akapicie lub części tekstu, wyszukiwania informacji, selekcjonowania informacji, hierarchizowania, porównywania, dostrzegania analogii i przeciwieństw,
 - rozumienia głównej myśli tekstu – rozumienia tekstu jako całości oraz umiejętności wnioskowania;
- b) poziomu struktury, czyli:
 - kompozycji tekstu, tj. odróżniania wstępu, rozwinięcia, zakończenia, wskazywania zasady kompozycyjnej,
 - odkrywania związków logicznych, czyli rozumienia toku przyczynowo-skutkowego, wskazywania, np. tezy, hipotezy, argumentów, kontrargumentów, przykładów, wniosków, zależności między zdaniem, akapitami i częściami tekstu,
 - rozumienia znaczenia występujących w tekście wyrazów wskazujących na tok myślenia autora, czyli rozumienia sensu słów sygnalizujących wnioskowanie, podtrzymywanie myśli, zwrot myśli, dygresję, powtórzenie myśli oraz słów nawiązujących do myśli zawartej w poprzednim akapicie;

- c) poziomu komunikacji, czyli:
- genezy tekstu,
 - rozpoznawania nadawcy,
 - dostrzegania celu tekstu (intencji nadawcy),
 - adresata i sposobu oddziaływania na niego,
 - dostrzegania cech stylistycznych tekstu i rozumienia funkcjonalności środków językowych.

- 2) **W części drugiej arkusza zamieszczone zostały zadania sprawdzające umiejętność pisania własnego tekstu** o literaturze (kulturze, języku). Maturzysta otrzymuje 2 tematy. Punktem wyjścia pracy abiturienta jest tekst/teksty (do 1000 słów), do których zostały sformułowane tematy. Maturzysta otrzymuje arkusz egzaminacyjny zawierający 2 tematy do wyboru. Wybiera jeden z nich i pisze wypracowanie w miejscu do tego wyznaczonym.

Utworki literackie będące podstawą zadania maturalnego pochodzą z listy zamieszczonej w *Informatorze o egzaminie maturalnym /od 2008 roku/ język litewski* w rozdziale „Wymagania egzaminacyjne – poziom podstawowy”.

Tematy na poziomie podstawowym sprawdzają umiejętności:

- 1) skomponowania dłuższej, spójnej wypowiedzi w języku litewskim,
- 2) odczytania utworu/utworów przede wszystkim na poziomie idei.

Tematy mogą dotyczyć:

interpretowania

- problemu zawartego w tekście/tekstach,
- fragmentu tekstu w odniesieniu do całości utworu,
- problemu zawartego w tekście w odniesieniu do innego tekstu niezamieszczonego w arkuszu egzaminacyjnym, ale pochodzącego z listy lektur dla poziomu podstawowego,

charakteryzowania

- bohatera,
- sposobu kreowania bohatera,
- świata przedstawionego utworu,

określenia funkcji motywów, toposów, symboli wymienionych w podstawie programowej dla poziomu podstawowego.

Tekst lub teksty oraz sposób sformułowania tematu wskazują, które z wymienionych wyżej umiejętności są sprawdzane w danym arkuszu egzaminacyjnym.

Umiejętności sprawdzane na poziomie podstawowym zależą od sposobu sformułowania tematu i od rodzaju tekstu / tekstów, do których temat jest sformułowany.

Poziom rozszerzony

Pisemna część egzaminu na poziomie rozszerzonym sprawdza umiejętność czytania ze zrozumieniem tekstu nieliterackiego oraz umiejętność pisania tekstu własnego związanego z tekstem literackim zawartym w arkuszu egzaminacyjnym. Tekst literacki, do którego został sformułowany temat, pochodzi z listy lektur zamieszczonej w *Informatorze o egzaminie maturalnym /od 2008 roku/ język litewski*.

Czas na rozwiązanie zadań z arkusza wynosi 180 minut.

Zdający, którzy przystępują do egzaminu na poziomie rozszerzonym, nie rozwiązują zadań z arkusza przeznaczanego dla poziomu podstawowego, jednakże muszą pamiętać, że wymagania egzaminacyjne dla poziomu rozszerzonego zawierają wymagania z poziomu podstawowego.

Waga poszczególnych części egzaminu na poziomie rozszerzonym

Sprawdzane umiejętności	Waga wyrażona w procentach	Waga wyrażona w punktach
Rozumienie czytanego tekstu	25%	15 pkt
Pisanie tekstu własnego	75%	45 pkt

Egzamin na poziomie rozszerzonym różni się od egzaminu na poziomie podstawowym zakresem sprawdzanych umiejętności oraz kryteriami oceniania.

Arkusze na poziomie rozszerzonym składają się z dwóch części:

- 1) **W części pierwszej arkusza zamieszczone zostanie zadanie sprawdzające rozumienie czytanego tekstu.** Maturzysta otrzyma arkusz egzaminacyjny, zawierający tekst (do 1000 słów) i test (10 - 15 pytań otwartych i/lub zamkniętych).

Opis tekstu i zadań testowych jest taki sam jak na poziomie podstawowym.

- 2) **W części drugiej arkusza zamieszczone zostały zadania sprawdzające umiejętność pisania własnego tekstu** o literaturze (kulturze, języku). Maturzysta otrzymuje 2 tematy. Wybiera jeden temat i pisze wypracowanie w miejscu wyznaczonym w arkuszu egzaminacyjnym.

Punktem wyjścia pracy abiturienta jest tekst/teksty lub ich fragmenty (do 1000 słów). Utwory literackie, będące podstawą zadania maturalnego, pochodzą z listy zamieszczonej w *Informatorze maturalnym*, w rozdziale „Wymagania egzaminacyjne – poziom rozszerzony”. Teksty mogą pochodzić również z wykazu lektur przeznaczonych dla poziomu podstawowego, ale tylko w zestawieniu z tekstem przeznaczonym dla poziomu rozszerzonego. **Jeden z tekstów może pochodzić spoza listy zamieszczonej w informatorze**, np. tekst literacki, krytycznoliteracki, popularnonaukowy.

Tematy na poziomie rozszerzonym sprawdzają umiejętności:

- 1) skomponowania dłuższej, spójnej wypowiedzi w języku litewskim,
- 2) odczytania utworu na poziomie idei i **organizacji artystycznej**. Realizacja tematów na poziomie rozszerzonym wymaga zanalizowania i zinterpretowania tekstów.

Tematy mogą dotyczyć:

- porównywania tekstów,
- charakteryzowania sposobu kreowania bohatera,
- charakteryzowania sposobu kreowania świata przedstawionego utworu,
- określania funkcji motywów, toposów, symboli, wymienionych w podstawie programowej dla poziomu rozszerzonego,
- analizowania języka utworu / utworów,
- odwoływania się do kontekstów, np. prądu, epoki, innego utworu wymienionego w *Informatorze* (w liście lektur dla poziomu podstawowego lub/i rozszerzonego), kontekstu historycznego, biograficznego, filozoficznego.

Tekst lub teksty oraz sposób sformułowania tematu wskazują, które z wymienionych wyżej umiejętności są sprawdzane w danym arkuszu egzaminacyjnym.

Umiejętności sprawdzane na poziomie rozszerzonym zależą od sposobu sformułowania tematu i od rodzaju tekstu / tekstów, do których temat jest sformułowany.

W trakcie pisania egzaminu zdający mogą korzystać ze słowników językowych.

4. Zasady oceniania pisemnej części egzaminu

Poziom podstawowy

Egzamin pisemny w każdej części oceniany jest według kryteriów oceniania opracowanych dla poszczególnych zadań.

W pierwszej części **egzaminu pisemnego na poziomie podstawowym** – za test sprawdzający rozumienie czytanego tekstu – zdający może otrzymać maksymalnie **21 punktów**. Przy zadaniach testowych umieszczona zostanie informacja o maksymalnej liczbie punktów, a uszczegółowione normy zaliczenia zostaną opisane w modelu odpowiedzi.

W drugiej części egzaminu na poziomie podstawowym w ocenie zadania sprawdzającego umiejętność pisania własnego tekstu zdający może otrzymać maksymalnie **49 punktów**. Łącznie za rozwiązanie zadań z arkusza – **70 punktów**. Za podstawowe kryteria uznaje się poprawność językową i rozwinięcie tematu, za kryterium wspomagające – kompozycję.

Waga poszczególnych kategorii kryteriów oceniania umiejętności pisania tekstu własnego na poziomie podstawowym

Kategorie kryteriów	Waga wyrażona w procentach	Waga wyrażona w punktach (49 pkt)
rozwinięcie tematu	45%	22 pkt
kompozycja	8%	4 pkt
język	47%	23 pkt

Z 22 punktów przeznaczonych na ocenę rozwinięcia tematu zdający może otrzymać 18 za treści merytoryczne oraz 4 za sformułowanie pełnego wniosku.

Kryteria oceniania języka i kompozycji na poziomie podstawowym

Język i kompozycja		27 pkt
1. Składnia i fleksja	Poprawna i nieschematyczna składnia i poprawna fleksja	9
	Poprawna składnia i fleksja	7
	Na ogół poprawna składnia i fleksja	5
	Mimo błędów, składnia i fleksja niezakłcająca komunikatywności języka	3
2. Słownictwo, frazeologia, styl	Bogate i zróżnicowane słownictwo i poprawna frazeologia, swobodny i żywy styl	10
	Na ogół wystarczające słownictwo, poprawna frazeologia, komunikatywny styl	7
	Na ogół poprawne słownictwo i na ogół komunikatywny styl	4
3. Ortografia, interpunkcja	Na ogół bezbłędna ortografia i interpunkcja	4
	Nieliczne błędy ortograficzne różnego stopnia i błędy interpunkcyjne również drugiego stopnia	2
	Błędy ortograficzne z przewagą drugorzędnych i liczne interpunkcyjne z przewagą drugorzędnych	1
4. Kompozycja	Funkcjonalna wobec tematu, spójna, logiczna	4
	Trójdzielna, spójna, graficzne wyodrębnienie głównych części	2
	Wskazująca na próby porządkowania myśli, na ogół spójna	1

Poziom rozszerzony

Za egzamin na **poziomie rozszerzonym** zdający może otrzymać maksymalnie **60 punktów** – za rozwiązanie testu sprawdzającego rozumienie czytanego tekstu – **15 punktów**, za napisanie wypracowania – **45 punktów**.

Waga poszczególnych kategorii kryteriów oceniania umiejętności pisania tekstu własnego na poziomie rozszerzonym

Kategorie kryteriów	Waga wyrażona w procentach	Waga wyrażona w punktach (45 pkt)
rozwińnięcie tematu	63%	25 pkt
kompozycja	5%	2 pkt
język	32%	18 pkt

Z 25 punktów przeznaczonych na ocenę rozwinięcia tematu zdający może otrzymać 21 za treści merytoryczne oraz 4 za sformułowanie pełnego wniosku.

Kryteria oceniania języka i kompozycji na poziomie rozszerzonym

	Język i kompozycja	20 pkt.
1. Składnia i fleksja	Poprawna i nieschematyczna składnia oraz poprawna fleksja	6
	Na ogół poprawna składnia i fleksja	4
	Mimo błędów składnia i fleksja niezakłócająca komunikatywności języka	2
2. Słownictwo, frazeologia, styl	Bogate i zróżnicowane słownictwo oraz poprawna frazeologia, swobodny i żywy styl	8
	Wystarczające słownictwo, poprawna frazeologia, komunikatywny styl	5
	Na ogół poprawne słownictwo i na ogół komunikatywny styl	2
3. Ortografia, interpunkcja	Bezbłędna ortografia, poprawna interpunkcja	4
	Na ogół bezbłędna ortografia, na ogół poprawna interpunkcja	2
	Błędy ortograficzne i interpunkcyjne z przewagą drugorzędnych	1
4. Kompozycja	Funkcjonalna wobec tematu, spójna, logiczna	2
	Trójdzielna, spójna, graficzne wyodrębnienie głównych części	1

Wyniki egzaminu maturalnego w części pisemnej

Zdający zdał egzamin maturalny w części pisemnej z języka litewskiego, jeżeli na poziomie podstawowym albo rozszerzonym otrzymał co najmniej 30% punktów możliwych do uzyskania za rozwiązanie zadań na wybranym przez siebie poziomie.

V. WYMAGANIA EGZAMINACYJNE

Standardy wymagań, będące podstawą przeprowadzania egzaminu maturalnego z języków ojczystych mniejszości narodowych obejmują trzy obszary:

- I. Wiadomości i rozumienie
- II. Korzystanie z informacji
- III. Tworzenie informacji.

W ramach obszaru I. cyframi arabskimi oznaczono szczegółowe wiadomości, wynikające z *Podstawy programowej* z języków ojczystych mniejszości narodowych, które są niezbędne do wykonania zadania egzaminacyjnego i które wiążą się z umiejętnościami sprawdzanymi na egzaminie. Umiejętności te zostały opisane w obszarze II i III standardów, a dotyczą one odbioru tekstu literackiego i nieliterackiego (obszar II) oraz pisania własnego tekstu (obszar III).

Schemat ten dotyczy poziomu podstawowego i rozszerzonego.

Przedstawione poniżej standardy wymagań egzaminacyjnych z języków ojczystych mniejszości narodowych są dosłownym przeniesieniem fragmentu Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 10 kwietnia 2003 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów.

STANDARDY WYMAGAŃ EGZAMINACYJNYCH Z JĘZYKÓW MNIEJSZOŚCI NARODOWEJ

I. WIADOMOŚCI I ROZUMIENIE

Zdający wie, zna i rozumie:*

POZIOM PODSTAWOWY	POZIOM ROZSZERZONY
W ZAKRESIE WIEDZY O JĘZYKU	
<ol style="list-style-type: none">1) co to jest wartość sama w sobie (autoteliczna) i wartość użytkowa języka (język jako narzędzie),2) co to jest znak i jakie są rodzaje znaków, rozumie istotę języka jako dwuklasowego systemu znaków,3) gramatykę języka mniejszości narodowej w zakresie umożliwiającym poprawne posługiwanie się językiem w mowie i piśmie,4) czym się różni język mówiony od pisanego; zna podstawowe cechy obu typów języka wynikające z różnic sytuacji komunikacyjnej,5) jakie są różnice między językiem literackim i dialektem,6) jakie są style współczesnego języka mniejszości narodowej; zna pojęcie stylu językowego; zna pojęcie stylów artystycznych i użytkowych; zna podstawowe cechy stylów pisanych (urzędowego, publicystycznego, naukowego) i mówionych (monologowego, dialogowego),7) jakie są podstawowe funkcje tekstów językowych (komunikacyjna, ekspresywna, impresywna),8) pojęcie kultury języka, normy językowej, błędu oraz rozróżnia podstawowe typy błędów językowych,9) jak poprawnie posługiwać się językiem mniejszości narodowej w zależności od sytuacji komunikacyjnej,	<p>jak na poziomie podstawowym oraz:</p> <ol style="list-style-type: none">1) na czym polega bogactwo leksykalne i frazeologiczne języka mniejszości narodowej i jak je pomnażać środkami rodzimymi,2) pojęcie i typy stylizacji językowej,3) podstawowe cechy języka poszczególnych epok literackich,4) co to jest akt mowy i jakie są rodzaje aktów mowy; wie o składnikach aktu mowy, o jego sensie dosłownym i intencjonalnym,5) inne funkcje tekstu: fatyczną, poetycką, kreatywną,6) jakie są językowe rezultaty kontaktów języka mniejszości narodowej

<p>10)pojęcie perswazji i manipulacji językowej,</p> <p>11)na czym polega publiczne zabieranie głosu, zna zasady komunikacji językowej, zna podstawowe zasady retoryki i językowego savoir – vivre'u,</p>	<p>z innymi językami; zna pojęcia zapożyczenia leksykalnego i kalki językowej,</p>
<p>W ZAKRESIE WIEDZY O LITERATURZE I KULTURZE</p>	
<p>12)utwory literackie i inne teksty kultury ważne dla poczucia tożsamości narodowej i przynależności do wspólnoty europejskiej oraz światowej, wskazane w informatorze dla języka mniejszości narodowej dla poziomu podstawowego,</p> <p>13)wartości narodowe związane z własnym dziedzictwem kulturowym (np. ojczyzna, mała ojczyzna, naród, społeczeństwo),</p> <p>14)pojęcie tradycji literackiej i jej podstawowe wyróżniki,</p> <p>15)ogólne pojęcia i zjawiska kultury – dawne i współczesne – ważne dla zrozumienia czytanych utworów literackich,</p> <p>16)rozumie związek poznanych utworów z życiem narodu i różnych grup wspólnotowych,</p> <p>17)podstawowe wyróżniki utworu literackiego właściwe dla różnych rodzajów i gatunków literackich,</p> <p>18)podstawowe tematy, motywy, toposy,</p> <p>19)podstawowe pojęcia z zakresu poetyki, teorii literatury i historii literatury, np. konwencja literacka, prąd artystyczny, rodzaj i gatunek literacki, temat, wątek, motyw, styl,</p> <p>20)podstawowe kategorie estetyczne: komizm, tragizm, patos, ironia, oraz ich cechy artystyczne i funkcje – w zakresie niezbędnym do zrozumienia utworów literackich,</p> <p>21)podstawowe procedury analizy utworu literackiego, np. odnalezienie dominanty kompozycyjnej; rozpoznanie konwencji rodzaju i gatunku literackiego, określenie nadawcy i odbiorcy, konwencji estetycznej i stylistycznej, rozpoznanie przesłania ideowego utworu literackiego,</p> <p>22)rozumie pojęcia: kultura wysoka, masowa, kultura pop, arcydzieło, kicz.</p>	<p>jak na poziomie podstawowym oraz:</p> <p>7) teksty wskazane w informatorze dla języka mniejszości narodowej dla poziomu rozszerzonego i poznane w trakcie lektury własnej,</p> <p>8) pojęcie dziedzictwa kulturowego,</p> <p>9) wartości związane z tradycją literacką,</p> <p>10)na czym polegają przemiany w obrębie najważniejszych gatunków literackich, np. dramatu jako gatunku, eposu, powieści, sonetu, pieśni, hymnu, trenu i innych gatunków lirycznych,</p> <p>11)rozumie związki i zależności rodzajów i gatunków literackich z prądami artystycznymi,</p> <p>12)cechy kodów komunikacyjnych sztuk innych niż literatura (teatru, filmu, malarstwa),</p> <p>13)rozumie związek między dominującą funkcją językową tekstu i jego formą oraz gatunkiem (przemówieniem, referatem, artykułem, esejem, wywiadem, dyskusją, negocjacją),</p> <p>14)rodzaje środków stylistycznych właściwych dla różnych odmian języka; figury retoryczne,</p> <p>15)rozumie, jakie związki zachodzą między różnymi warstwami utworu literackiego.</p>

*Określenie „wie i rozumie” należy odnieść do standardów wymagań z zakresu wiedzy o języku; określenie „zna i rozumie” należy odnieść do standardów wymagań z zakresu wiedzy o literaturze i kulturze.

II. KORZYSTANIE Z INFORMACJI

Zdający potrafi:

POZIOM PODSTAWOWY	POZIOM ROZSZERZONY
W ZAKRESIE ODBIORU TEKSTÓW KULTURY	
<ol style="list-style-type: none"> 1) rozpoznać różne rodzaje znaków w prezentowanych wytworach kultury; rozpoznać, co jest, a co nie jest systemem znaków; wskazać w przedstawionym materiale (na obrazie, w tekście, fragmencie filmu) znaki różnego rodzaju, 2) wskazać w tekście określone formy wymowy, formy fleksyjne i połączenia wyrazowe: rozpoznać formy fleksyjne wyrazów różnych części mowy, rozpoznać i nazwać podstawowe związki składniowe, 3) rozpoznać wieloznaczność słowa i odróżnić ją od homonimiczności form; pokazać poprawne i manipulacyjne posługiwanie się wyrazami wieloznacznymi, 4) odróżnić tekst językowo poprawny od niepoprawnego, 5) wskazać istotne cechy języka mówionego i pisanego oraz rozpoznać (według określonych cech), czy tekst jest mówiony, czy pisany, 6) wskazać i rozpoznać w tekście literackim elementy dialektu, 7) wskazać podstawowe cechy językowe poszczególnych stylów; rozpoznać (według określonych cech), w jakim stylu pisany jest określony fragment, 8) odróżniać intencje aktu mowy, np. rozkaz od prośby, pytanie od stwierdzenia; wydobyć ukryte cechy aktu mowy; dostrzec w tekście wypowiedzi ironię, sarkazm, prowokację, 9) rozpoznać funkcje określonych tekstów, 10) rozpoznać w tekście językowe środki perswazji i manipulacji: odróżnić środki etyczne od nieetycznych, szczerść od nieszczerści wypowiedzi, pokazać określone środki perswazji językowej, wskazać tekst zawierający manipulację językową, odróżniać zdania o faktach od zdań będących interpretacją faktów, 11) wskazać, na czym polega istota pokrewieństwa językowego, 	<p>jak na poziomie podstawowym oraz:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) wyróżnić w tekście związki frazeologiczne, 2) w podanym tekście rozpoznać wyrazy zapożyczone,
W tekstach publicystycznych i popularnonaukowych:	
<ol style="list-style-type: none"> 12) odczytać dosłowne i metaforyczne znaczenia wyrazów, 13) odczytać znaczenia frazeologizmów, 14) odczytać sens fragmentów (zdań, grupy zdań, akapitu), 15) wyodrębnić tezę (główną myśl) całego tekstu, 16) wyodrębnić argumenty i wnioski, 17) rozpoznać zasadę kompozycyjną tekstu i jej funkcję, 18) rozpoznać i określić typ nadawcy i typ adresata tekstu, 19) nazwać funkcję tekstu, 	<p>jak na poziomie podstawowym,</p>

<p>20)rozpoznać charakterystyczne cechy stylu i języka tekstu; nazwać środki językowe i ich funkcję w tekście, 21)rozpoznać cechy gatunkowe tekstu, 22)odtworzyć informacje sformułowane wprost; przetworzyć informacje, np. porządkować i hierarchizować, wskazywać przyczyny i skutki, oddzielać informacje od opinii,</p>	
<p>W tekstach literackich:</p>	
<p>23)rozpoznać tematy, wątki, motywy, 24)rozpoznać bohatera i sposoby jego kreowania w utworze, 25)odczytać treści dosłowne i ukryte utworu, 26)dostrzec różnice między fikcją literacką i prawdą historyczną, 27)rozpoznać aluzje literackie, znaki i symbole kulturowe, np. biblijne, antyczne, 28)rozpoznać w tekście językowe środki artystycznego wyrazu, 29)określić funkcję środków językowych w utworze, 30)określić funkcję aktów mowy, 31)określić funkcję dialektizmów, archaizmów, słownictwa środowiskowego w tekście literackim, 32)stosować konteksty właściwe utworów, 33)rozpoznać przybliżony czas powstania utworu, 34)rozpoznać konwencję literacką utworu, 35)rozpoznać styl utworu, 36)rozpoznać cechy gatunkowe utworu, 37)rozpoznać parafrazę, parodię, trawestację, 38)dostrzec cechy wspólne utworów, 39)dostrzec związki między utworem literackim i innymi dziełami sztuki, 40)dostrzec w utworze wartości charakterystyczne dla epoki, 41)rozpoznać powiązania utworów z historią, 42)dostrzec etyczne i estetyczne wartości utworu, 43)dostrzec wartości uniwersalne, narodowe, 44)rozpoznać funkcję utworu, np. dydaktyczną, kompensacyjną, formacyjną, 45)odróżnić osobiste sądy związane z odbiorem utworu od sądów utrwalonych w tradycji.</p>	<p>jak na poziomie podstawowym oraz:</p> <p>3) określić funkcję występujących w utworze tematów, toposów, motywów, 4) określić funkcję (ideową i kompozycyjną) aluzji literackiej, znaku kulturowego, np. biblijnego antycznego, 5) dostrzec związki między różnymi warstwami utworu, 6) dostrzec związki dzieła literackiego z kulturą i filozofią epoki, 7) odczytać znaki tradycji biblijnej, chrześcijańskiej, antycznej, 8) rozpoznać tradycję literacką, 9) dostrzec przemiany gatunku literackiego, 10)rozpoznać środki językowe, decydujące o swoistości wypowiedzi indywidualnej, 11)dostrzec cechy języka charakterystyczne dla danej epoki i stylu czytanych utworów, 12)dostrzec strukturę artystyczną utworu, 13)odczytać odniesienia do innych dziedzin sztuki.</p>

III. TWORZENIE INFORMACJI

Zdający potrafi:

POZIOM PODSTAWOWY	POZIOM ROZSZERZONY
W ZAKRESIE TWORZENIA TEKSTU WŁASNEGO	
<ol style="list-style-type: none">1) poprawnie mówić i pisać, ze świadomością tego, dlaczego tak właśnie to robi,2) wypowiadać się ze świadomością intencji swojej wypowiedzi,3) napisać krótki tekst w określonym stylu,4) skonstruować tekst mający przekonać kogoś do czegoś,5) publicznie zabrać głos, stosując podstawowe zasady retoryczne,6) zachować się zgodnie z zasadami językowego savoir-vivre'u,7) napisać spójny tekst na określony temat,8) gromadzić, selekcjonować materiał, hierarchizować argumenty; formułować hipotezy i wnioski,9) interpretować utwór na podstawie jego analizy,10) stosować podstawowe pojęcia z zakresu historii literatury, teorii literatury i nauki o języku,11) przywołać właściwe konteksty, np. odnieść dzieło do biografii autora, filozofii, religii, życia, człowieka,12) streszczać, parafrazować, cytować, komentować, wnioskować,13) formułować i uzasadniać opinie,14) porównywać dzieła,15) prezentować własne przeżycia wynikające z kontaktów ze sztuką,16) uczestniczyć w dialogu, dyskusji, broniąc swojego stanowiska,17) mówić i pisać z dbałością o estetykę wypowiedzi,	<p>jak na poziomie podstawowym oraz:</p> <ol style="list-style-type: none">1) redagować własną wypowiedź zgodnie z cechami gatunku i zamierzoną funkcją tekstu (rozprawki, recenzji, interpretacji utworu literackiego lub jego fragmentu, interpretacji porównawczej),2) interpretować funkcję występujących w dziele tematów, motywów,3) integrować wiedzę z zakresu historii literatury, teorii literatury, językoznawstwa i nauki o kulturze,4) oceniać według wskazanych przez siebie kryteriów,
W ZAKRESIE SAMOKSZTAŁCENIA	
<ol style="list-style-type: none">18) korzystać z klasycznych źródeł informacji: słowników, encyklopedii,19) korzystać z Internetu i innych elektronicznych źródeł informacji,20) wykonać opis bibliograficzny,21) wyszukać literaturę przedmiotu, dokonać jej selekcji według określonych kryteriów; wykorzystać ją do opracowania tematu,22) scalać zdobyte informacje w różne formy wypowiedzi,23) notować, sporządzić plan, konspekt,24) gromadzić teksty literackie i inne teksty kultury, poznane w toku lektury własnej, stanowiące odniesienie do lektur poznanych w szkole,25) analizować i korygować błędy językowe popełnione przez siebie lub dostrzeżone w czytanych tekstach.	<p>jak na poziomie podstawowym oraz:</p> <ol style="list-style-type: none">5) tworzyć zestawy bibliograficzne na określony temat,6) sporządzać przypisy,7) tworzyć bazy danych,8) sporządzać zapis komputerowy, audio i wideo.

Tematy wypracowań na egzamin pisemny odbywający się w maju 2008 roku będą formułowane na podstawie *Standardów wymagań egzaminacyjnych* i w związku z listą lektur podaną na następnej stronie:

na poziomie podstawowym

1. K. Donelaitis. "Metai".
2. A. Baranauskas. "Anykščių šilelis".
3. Maironis. "Kur bėga Šešupė", "Lietuva brangi".
4. V. Kudirka. "Tautiška giesmė", "Varpas", "Gražu, gražiau, gražiausia".
5. Žemaitė. "Petras Kurmelis".
6. Šatrijos Ragana. "Irkos tragedija".
7. J. Biliūnas. "Liūdna pasaka".
8. A. Vienuolis. "Paskenduolė".
9. Vaižgantas. "Dėdės ir dėdienės".
10. V. Krėvė. "Skerdžius", "Bedievis".
11. B. Brazdžionis. "Aš čia – gyva", "Lietuviškam žodžiui".
12. Just. Marcinkevičius. "Mažvydas".
13. J. Mikelinskas. "Iksas ir Igrekas".
14. R. Granauskas. "Duonos valgytojai".

na poziomie rozszerzonym

1. Maironis. "Vilnius", "Mano gimtinė".
2. Žemaitė. "Martė".
3. J. Biliūnas. "Ubagas", "Brisiaus galas".
4. A. Vienuolis. "Kūčių naktį", "Grįžo", "Samdinė Alena".
5. Vaižgantas. "Nebylys".
6. V. Krėvė. "Skirgaila", "Raganius".
7. V. Mykolaitis-Putinas. "Altorių šešėly".
8. V. Mačernis. "Vizijos".
9. S. Nėris. Eil. M.K. Čiurlionio paveikslų motyvais ("Šaulys", "Skrenda neganda juoda")
10. B. Brazdžionis. "Šaukiu aš tautą".
11. Miškinis. "Psalmės".
12. I. Simonaitytė. "Vilius Karalius".
13. A. Škėma. "Balta drobulė".
14. B. Sruoga. "Dievų miškas".
15. Just. Marcinkevičius. "Mindaugas".
16. J. Mikelinskas. "Ant kalno pilis".
17. R. Granauskas. "Gyvenimas po klevu".
18. A. Žukauskas. "Žvikeliai".
19. J. Grušas. "Herkus Mantas".

Tematy wypracowań na egzamin pisemny odbywający się **od maja 2009 roku** będą formułowane na podstawie *Standardów wymagań egzaminacyjnych* i w związku z podaną niżej listą lektur:

na poziomie podstawowym

1. Kristijonas Donelaitis. "Metai".
2. Antanas Baranauskas. "Anykščių šilelis".
3. Maironis. "Kur bėga Šešupė", "Lietuva brangi". "Vilnius", „Aš norėčiau prikelti“.
4. Vincas Kudirka. "Labora", "Varpas".
5. Žemaitė. "Petras Kurlmelis", "Marti"
6. Šatrijos Ragana. "Irkos tragedija".
7. Jonas Biliūnas. "Liūdna pasaka".
8. Antanas Vienuolis. "Paskenduolė".
9. Vaižgantas. "Dėdės ir dėdienės".
10. Vincas Krėvė. "Skerdžius", "Bedievis".
11. Bernardas Brazdžionis. "Aš čia – gyva", "Lietuviškam žodžiui".
12. Kazys Bradūnas. "Svetimoji duona" (skyrius iš rinktinės „Jaugom Nemuno upyne“).
13. Ieva Simonaitytė. "Vilius Karalius".
14. Justinas Marcinkevičius. "Mindaugas".
15. Jonas Mikėliniskas. "Ant kalno pilis".
16. Romualdas Granauskas. "Duonos valgytojai".
17. Marcelijus Martinaitis. "Tau ačiū, tėvyne", "Tu numegzk man".
18. Vanda Juknaitė. "Išsiduosi. Balsu".

na poziomie rozszerzonym

1. Maironis. "Pavasario balsai"
2. Jonas Biliūnas. "Ubagas", "Brisiaus galas", "Vagis"
3. Antanas Vienuolis. "Grižo", "Samdinė Alena".
4. Vaižgantas. "Nebylys".
5. Vincas Krėvė. "Skirgaila", "Raganius".
6. Vincas Mykolaitis-Putinas. "Altorių šešėly".
7. Vytautas Mačernis. "Vizijos".
8. Salomėja Nėris. Eil. M.K. Čiurlionio paveikslų motyvais ("Šaulys", "Skrenda neganda juoda").
9. Bernardas Brazdžionis. "Šaukiu aš tautą".
10. Kazys Bradūnas. "Ketvirtasis pokalbis", "Penktasis pokalbis", "Donelaitis atsisveikina po pamaldų".
11. Antanas Miškinis. "Psalmės".
12. Antanas Škėma. "Balta drobulė".

13. Balys Sruoga. "Dievų miškas".
14. Justinas Marcinkevičius. "Mažvydas".
15. Romualdas Granauskas. "Gyvenimas po klevu".
16. Albinas Žukauskas. "Žvikeliai". "Bubeliai", "Sena troba"
17. Sigitas Geda. "Jotvingių žemė", "Jotvingių mišios", "Senelis vardu Jogaila"
18. Juozas Grušas. "Herkus Mantas".
19. Marcelijus Martinaitis. "Kukučio baladės".
20. Sigitas Parulskis. "Trys sekundės dangaus"

Uwaga: w przypadku interpretacji porównawczej tematy na poziomie rozszerzonym mogą zawierać jeden tekst z poziomu podstawowego, mogą także zobowiązywać do analizy i interpretacji utworów spoza listy zamieszczonej w *Informatorze*, ale utrzymanych w znanej uczniom poetyce lub konwencji.

VI. PRZYKŁADOWE TEMATY NA USTNĄ CZĘŚĆ EGZAMINU

Brandos egzaminų žodžiu (pasirenkamosios) temos

Przykłady ilustrują koncepcję formułowania tematów na ustną część egzaminu, sprawdzającą umiejętność mówienia w języku mniejszości narodowej. Zostały zgrupowane w trzech kategoriach i stanowią przykładowy zbiór tematów. Wszystkie mają charakter ogólny i zostawiają maturzyście swobodę wyboru treści.

Abiturient ma obowiązek:

- Wybrać lekturę, literaturę krytyczną (opracowania), materiały pomocnicze, formę prezentacji,
- Sformułować tezę i argumenty,
- Sporządzić bibliografię.

I. Literatūra

1. Tėvynė išėivijos poetų kūryboje. Aptark lygindamas pasirinktus pavyzdžius.
2. Lietuviško kaimo žmonių gyvenimo būdas ir papročiai tarpukario lietuvių literatūroje. Pristatyk remdamasis pasirinktais pavyzdžiais.
3. Istorinės asmenybės lietuvių dramose. Pristatyk remdamasis pasirinktais pavyzdžiais.
4. Rašytojo biografija – raktas į jo kūrybą. Pagrįsk mintį tinkamais pavyzdžiais.
5. Mūsų krašto rašytojų kūrybos savitumas. Aptark remdamasis pavyzdžiais.

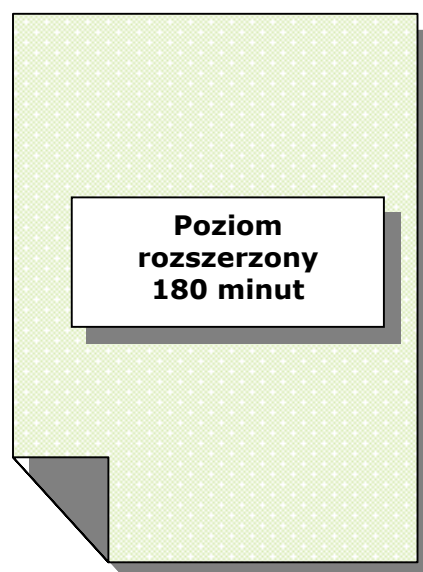
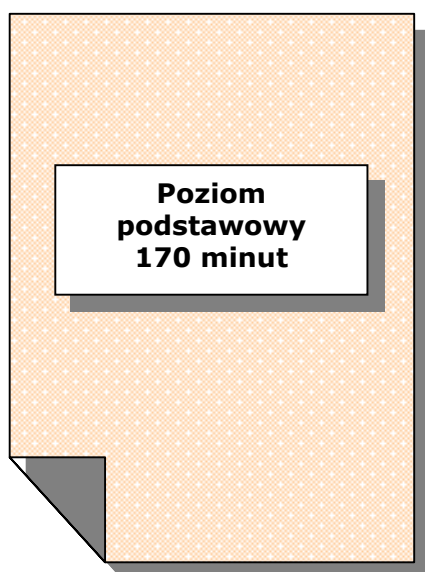
II. Menų sąsajos

1. Tautosaka – etnokultūros dalis. Pagrįsk teiginį remdamasis pavyzdžiais.
2. Klojimo teatras mūsų krašte – tradicijos puoselėjimas, reikšmė tautiškumo išlaikymui. Aptark remdamasis pasirinktais pavyzdžiais.
3. Čiurlionis Salomėjos Nėries kūryboje. Aptark lygindamas kūrinius.
4. Motinos paveikslas lietuvių įvairių epochų kūryboje. Aptark remdamasis literatūros, tapybos, skulptūros pavyzdžiais.
5. Literatūros ryšys su tautosaka lietuvių rašytojų kūryboje. Aptark remdamasis pasirinktais pavyzdžiais.

III. Kalba

1. Lietuvių kalbos tarmės. Aptark gimtosios tarmės ypatybes.
2. Mūsų kalbos klaidos ir jų taisymas. Aptark pateikdamas pavyzdžių.
3. Tavo bendraamžių kalba. Pristatyk remdamasis pavyzdžiais.
4. Baltų kalbos. Lietuvių kalbos archaiškumas. Aptark naudodamasis pavyzdžiais.
5. Mūsų krašto baltiški vietovardžiai. Panagrinėk jų etimologiją remdamasis pavyzdžiais.

VII. PRZYKŁADOWE ARKUSZE I SCHEMATY OCENIANIA

Miejsce
na naklejkę
z kodem szkoły

dysleksja

EGZAMIN MATURALNY Z JĘZYKA LITEWSKIEGO

POZIOM PODSTAWOWY

Czas pracy 170 minut

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 15 stron. Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
3. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
4. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.
5. Możesz korzystać ze słowników językowych.
6. Wypełnij tę część karty odpowiedzi, którą koduje zdający. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.
7. Na karcie odpowiedzi wpisz swoją datę urodzenia i PESEL. Zamaluj ■ pola odpowiadające cyfrom numeru PESEL. Błędne zaznaczenie otocz kółkiem ⊙ i zaznacz właściwe.

Za rozwiązanie
wszystkich zadań
można otrzymać
łącznie **70 punktów**

Część I – 21 pkt
Część II – 49 pkt

Życzymy powodzenia!

Wypełnia zdający przed
rozpoczęciem pracy

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PESEL ZDAJĄCEGO

--	--	--

KOD
ZDAJĄCEGO

CZĘŚĆ I – ROZUMIENIE CZYTANEGO TEKSTU

Teksto supratimo užduotis

Atidžiai perskaitykite tekstą ir atsakykite į klausimus. Atsakinėkite savo žodžiais. Visi klausimai susiję su tekstu. (Iš viso 16 užduočių)

Pasakos ir dabartis

1. Iš pasakų sužinome apie senovės žmones ir apie save (daugeliu tų pačių elgesio taisyklių visai nesąmoningai vadovaujamės ir šiandien). Pasakų herojai siekia tų pačių tikslų, kurių siekė viso pasaulio ir visų epochų žmonės. Ir dabartiniams žmonėms būdingi tie patys tikslai, nors jų konkreti išraiška gerokai skiriasi. [...]
Žinant siekimų universalumą, darosi aišku, kodėl viso pasaulio tautų pasakos panašios, kodėl joms pavyko prisitaikyti prie besikeičiančių gyvenimo sąlygų ir išlikti iki mūsų laikų. Pasakų panašumą daugiausia lėmė visų tautybių žmonių sutampantys siekimai (be abejo, čia didelę reikšmę turėjo tautų giminystė ir kontaktai). Teisingas svarbiausių žmogui dalykų atsispindėjimas pasakose neleido joms “pasenti“ tol, kol neatsirado rimta konkurentė – grožinė literatūra, kurioje tų pačių dalykų siekiantis žmogus vaizduojamas sudėtingesnėmis ir labiau mums pažįstamomis aplinkybėmis.[...]
2. Pasakų tyrinėtojai yra nemažai rašę apie pasakose vaizduojamą gėrio ir blogio kovą, apie gėrio pergalę. Šito pasakose neradau. Pasakos byloja, kad konkrečiomis aplinkybėmis žmonės elgiasi teisingai ar neteisingai. Geras elgesys, ar blogas – sprendžiama iš rezultatų. Geras elgesys toks, kai naudinga herojui, bet nekenkia jo giminės interesams. Bloga tai, kas kenkia giminei, net jeigu ir būtų naudinga individui. Pastangos įgyti pranašumą kito žmogaus ar visos giminės sąskaita pasakose smerkiamos. Giminės ar individo būklę galima pagerinti agresyviu, bet jokių būdu ne taikių ir silpnų svetimųjų sąskaita.
3. Nekyla abejonių, jog pasakomis verta pasidomėti ir kaip liaudies filosofija. Ko gero pasakose galima būtų rasti ne vieno šiuolaikinio mokslo pradmenų. Šiuo požiūriu pasakos dar nenagrinėjamos. Pateiksime vieną kitą pavyzdį, kaip pasakos gali padėti suprasti mums žinomų papročių ištakas.
4. Mūsų dienas pasiekęs paprotys mūvėti žiedus yra vienas seniausių: archeologai žiedų randa net labai senų laikų kapuose. Naujausiais laikais žiedas yra papuošalas, turintis ir tam tikrą informacinę paskirtį. Iš žiedo galima spręsti apie žmogaus socialinę padėtį ir skonį, o vestuvinis žiedas pasako, kad jį mūvintis vyras vedęs, moteris – ištekėjusi. Tačiau neaišku, kokia žiedo paskirtis buvo tada, kai bendruomenės nariai buvo lygūs, iki dar nebuvo susiformavusi pastovi šeima.
5. Papročių tyrinėtojai yra bandę aiškinti žiedo pirminę paskirtį. Buvo iškelta hipotezė, jog žiedas buvęs magiška priemonė. Yra žinoma, kad magiškus apskritimus aplink save užsibrėžia pasakų ir sakmių herojai, saugodamiesi pavojingų mitinių būtybių (velnių, numirėlių ir t. t.), apskritimo ir ovalo formos akmenų vainikai juosia pilkapius ar senovines kulto vietas. Daroma išvada, kad visų apskritimų (tarp jų ir žiedo) pirminė paskirtis buvo apsauginė.
6. Bet pasakose ir sakmėse žmogų saugo pati užsibrėžta linija, o ne jos forma. Linija žymi tam tikro ploto ribą. Piktosios jėgos negali peržengti, nors bando pasiekti viduje esantį žmogų. Aišku, kad, brėždamas liniją, žmogus stengiasi, jog ji būtų kuo toliau nuo jo, stovinčio viduryje. Todėl apskritimas išeina savaime. [...]

7. Žiedai iš tikrųjų beveik visada apskriti, net žiedą reiškiančių kai kurių kalbų žodžių etimologija siejama su apvalumu. Tačiau pasakose neteigiama, kad svarbu žiedo forma. Prisiminkime žiedo vaidmenį pasakų įvykiuose. Pavyzdžiui, sesuo atvyksta pas brolius apsirengusi laumės drabužiais ir broliai jos neatpažįsta, palaiko laume. Jauniausias brolis išgirsta ją dainuojant, prieina arčiau ir pamato ant jos rankos brolių dovanotą žiedą. Iš žiedo brolis atpažįsta seserį, patiki jos pasakojimu, kad ji praradusi drabužius. Gulbe ar antimi paversta žmona pasirodo nieko apie tai nežinančiam savo vyrui, išmeta iš po sparno jo dovanotą žiedą, ir vyras atpažįsta žmoną. Vykdydamas vedybų sąlygą, jaunikaitis užjoja ant stiklo kalno, o ten esanti karalaitė duoda jam savo žiedą. Jaunikaitis nujojęs paleidžia puikų žirgą, pats netenka idealios išvaizdos, bet vis dėlto būna atpažintas iš dovanoto žiedo. Pateiktuose pasakų fragmentuose dovanotojas paženkliną žiedu savo artimąjį, o vėliau iš žiedo atpažįsta, nors šis ir turi svetimojo pavidalą ar šiaip yra labai pasikeitęs. [...]
8. Žiedo informatyvioji paskirtis išliko ir iki naujausių laikų, nors iš žiedų imta spręsti ne apie jo turėtojo artimųjų skaičių, o apie jo socialinę padėtį, finansines galimybes. Vestuviniai žiedai greičiausiai kildintini tiesiogiai iš pasakose atsispindėjusio papročio paženklini išrinktąjį. Taigi sprendžiant iš pasakų, pirminė žiedo paskirtis ne magiška, o grynai praktinė. Kadangi žmonės ne iš karto išmoko atpažinti kitus žmones iš veido, eisenos ir kitokių jų išorinių bruožų, reikėjo atpažinimo ženklų. Tą funkciją atliko žiedai, antkakliai ir kiti už drabužius patvaresni daiktai, kurie vėliau virto papuošalais. [...]
9. Atidžiau išsižiūrėję į puošnias ir nepaprasto pasakų pasaulio elementus, įsitikinome, kad jose pasakyta labai daug tiesos apie realų pasaulį ir patį žmogų, sukaupia daug išmintingų patarimų, kaip elgtis su draugais ir su priešais, kaip rasti ir saugoti tikrąsias vertybes. Bet kyla klausimas, kodėl tiesa ir išmintis apvilktos nerūpestingu fantazijos rūbu. Gal tai, ką mes laikome išmone, senovės žmonėms buvo tikrovė? Iš dalies taip, nes mūsų protėviai iš tikrųjų tikėjo savo žodžių ir veiksnių magiška galia, manė, kad žmonės gali pavirsti gyvūnais ar akmenimis. Tačiau vargu ar senovės žmonės tikėjo idealių daiktų ir priemonių buvimu. Be abejo, apie tokius daiktus svajota. Ir šių dienų žmonės, kurdami vis tobulesnius lėktuvus, automobilius ir kosminius aparatus, ieškodami naujų gydymo būdų, vežasi pasakų svajonę apie skraidantį kilimą, žeme bėgantį laivą ar gyvąjį vandenį, bet prie jos vis dar nepriartėja. [...]
10. Pasakų fantastiškumas, jų kompozicijos darnumas, kalbos grožis pastebimi iš karto. Tai padeda pasakas išskirti iš kitos liaudies prozos ir vertinti jas kaip meno kūrinius. Meninė forma, teikusi įtaigumo ir padėjusi įsiminti bei išlaikyti atmintyje svarbiausius atradimus, sudėtingų siužetų pasakose užgožė senąsias elgesio taisykles. Tai, be abejo, padėjo išgalėti požiūriui, jog pasakos yra „graži neteisybė“. Buvo ir kitų priežasčių. Atradimai jau tapo visiems savaime suprantama elgesio norma, jų nebereikėjo aiškinti, o naujų visuomenės problemų stebuklinės pasakos beveik neatspindėjo (jų rasime buitinėse pasakose).
11. Daugelį dalykų žmonija atranda ne vieną kartą. Senos tiesos užsimiršta, o vėliau jų pasigendama. Taip ir pasakų išmintis šiandien dažnai suskamba naujai. Jos mums reikalingos kaip protėvių kultūros palikimas, pasaulio pažinimo palydovės. Ir dabar, kaip senų senovėje, pasakos yra drąsos bei išvermės mokykla.

Bronislava Kerbelytė. *Liaudies pasakos prasmė*. Vilnius: Presvika, 1997. p. 112-124.

UŽDUOTYS

1 uždutis (1 taškas)

Kokios pasakų savybės lėmė jų išlikimą ir aktualumą iki šių dienų (1 pastr.)?

.....

.....

.....

.....

2 uždutis (1 taškas)

Pasakose ir grožinėje literatūroje vaizduojamas žmogus skiriasi tuo, kad (1 pastr.)

- a. siekia skirtingų tikslų tomis pačiomis aplinkybėmis.
- b. siekia tų pačių tikslų kitomis aplinkybėmis.
- c. siekia sudėtingesnių tikslų palankesnėmis aplinkybėmis.

3 uždutis (1 taškas)

Kuo teksto autorės nuomonė apie pasakas išsiskiria iš kitų pasakų tyrinėtojų teorijų (2 pastr.)?

.....

.....

.....

.....

4 uždutis (1 taškas)

Kokią informaciją apie žmogų suteikia jo mūvimas žiedas dabartyje (4,8 pastr.)?

.....

.....

.....

.....

5 uždutis (1 taškas)

Pirminė mūvimo žiedo funkcija (4-8 pastr.):

- a. informatyvioji;
- b. magiškoji;
- c. apsauginė;
- d. dekoratyvinė.

6 uždutis (2 taškai)

Iš teksto išrink žodžio žiedas reikšmę apibūdinančius žodžius, žodžių junginius.

.....

.....

.....

7 užduotis (1 taškas)

Kokia šio teksto paskirtis:

- a. nurodyti pasakų atsiradimo priežastis;
- b. papasakoti apie pasakų herojų siekius ir žiedų atsiradimo istoriją;
- c. atskleisti, kuo susiję pasakų vaizduojami dalykai su dabartimi;
- d. įvertinti pasakų įtaką šiandieniniam žmonių gyvenimui.

8 užduotis (2 taškai)

Paaiškinkite šių tekste vartojamų žodžių prasmes:

herojus -

.....
.....
.....

mitinė būtybė -

.....
.....
.....

žiedas -

.....
.....
.....

9 užduotis (1 taškas)

Kaip paaiškintum autorės teiginį „Ir dabar, kaip senų senovėje, pasakos yra drąsos bei ištvermės mokykla“ (11 pastr.)?

.....
.....
.....
.....

10 užduotis (1 taškas)

Remdamasis 9 ir 11 pastraipa, nurodyk, kuo vertingos pasakos (išskirk du pagrindinius aspektus).

.....
.....
.....
.....

11 užduotis (2 taškai)

Kaip paaikšintumei 9 pastraipoje pateiktos metaforos prasmę „...šių dienų žmonės [...] vejasi pasakų svajonę apie skraidantį kilimą, žeme bėgantį laivą ar gyvąjį vandenį, bet prie jos vis dar nepriartėja” (9 pastr.)?

.....

.....

.....

.....

12 užduotis (2 taškai)

Kokios priežastys lėmė tai, kad pasakas imta vertinti kaip „gražią neteisybę“ (9, 10 pastr.)?

.....

.....

.....

.....

13 užduotis (1 taškas)

Kuo pasakos išsiskiria iš kitos liaudies kūrybos (10 pastr.)?

.....

.....

.....

.....

14 užduotis (1 taškas)

Pateik pavyzdį, kuriuo remiantis galima būtų teigti, kad žiedas turėjo praktinę prasmę (7, 8 pastr.).

.....

.....

.....

.....

15 užduotis (1 taškas)

Savo žodžiais pagrįsk autorės teiginį, kad, „Senos tiesos užsimiršta, o vėliau jų pasigendama” (11 pastr.).

.....

.....

.....

.....

16 užduotis (2 taškai)

Nurodyk skaitomo teksto stilių:

- publicistinis,
- administracinis,
- mokslinis,
- literatūrinis.

CZEŚĆ II – PISANIE WŁASNEGO TEKSTU

Ta część zawiera dwa tematy sprawdzające umiejętność pisania własnego tekstu w związku z tekstem literackim zawartym w arkuszu. Wybierz jeden z nich i napisz wypracowanie. Wybrany temat podkreśl.

1 tema: Analizuodamas Vinco Kudirkos eilėraščius *Tautiška giesmė, Gražu, gražiau ir gražiausia* bei *Varpas*, aptark vaizduojamą meilę ir pareigą Tėvynei.

V. Kudirka, *Tautiška giesmė*

Lietuva, tėvyne mūsų, tu didvyrių žeme,
Iš praeities tavo sūnūs te stiprybę semia.
Tegul tavo vaikai eina vien takais dorybės,
Tegul dirba ant naudos tau ir žmonių gėrybės.

Tegul saulė Lietuvoj tamsumas prašalina,
Ir šviesa, ir tiesa mūs žingsnius telydi.
Tegul meilė Lietuvos dega mūsų širdyse,
Vardan tos Lietuvos vienybė težydi.

Gražu, gražiau ir gražiausia

Atminčiai susirinkimo pas J. Gaidį, Varšuvoje

Gražu yra matyti lietuvių būrelį,
Kurie tarp svetimųjų vienybę užlaiko
Ir sus`ėję tėvynei aukauja žodelį,
Ir motiną pagarbin atminimais vaiko.

Gražiau, jeigu kiekvienas pripažinti gali,
Kad nuo žodžių jų širdys taipgi neatskirtos
Ir visos tiesiog kreipias į tėvynės šalį,
Ir meilėje tėvynės visados yr tvirtos.
Gražiausia vienok esti akimis matyti,
Kada širdims ir žodžiams ir darbai atsako,
Kad visi tie lietuviai patys, nevaryti,
Savo tėvynės garbei ne`pželdina tako.

Varpas

Kad rytą saulė spinduliu pirmiausiu
Apreiškė žemei tekėjimą savo,

Užgaudė varpas liepimu aiškiausiu,
Tarytum jisai žmogaus lūpas gavo:
Kelkite, kelkite, kelkite, kelkite...

Tuoj darbininkai visi sukniždėjo
Lyg gyventojai užgauto skruzdyno
Ir kasdieniniai darbai prasidėjo
Žmonių lizduose ir ant lauko gryno.
Kelkite, kelkite, kelkite, kelkite...

Varpas da garsiau ir da aiškiau gaudžia,
O graudus balsas veržiasi per orą.
Dėl ko nebaigia savo dainą graudžią?
Tinginius prikelt turi tikrą norą.
Kelkite, kelkite, kelkite, kelkite...

[...]
Tai skambink, „Varpe“! Tegul gaudims tavo
Išilgai, skersai eina per Lietuvą!
Budink ir šauki graudžiu balsu savo,
O tas šaukimas perniek tenezūva!
Kelkite, kelkite, kelkite, kelkite...

Kas darbininkas ir kas dirbti gali,
Ant tavo balso prie darbo teimas!
O kur atrasi tinginį miegalį,
Tegul neliaudams jį budin gaudimas:
Kelkite, kelkite, kelkite, kelkite...

Kudirka V. *Poezija. Proza. Publicistika*. K.: Šviesa, 1990. P. 24-25

2 tema: Aptark „senojo kaimo“ žmogaus pasaulėžiūrą, remdamasis Vinco Krėvės apsakymo *Bedievis* pagrindinio veikėjo Vainoraus paveikslu.

Vincas Krėvė, *Bedievis*

Ištraukos

Senis dar vieną kartą viską apžiūrėjo, pamiklino, ar stipriai laikosi lentelės, pataisė paklotę, kad garankščių nebūtų, rūkulį padėjo šalin ir atnešė iš kapavietės sietą, tam tikrai pritaisyta, kuriame buvo susemtas spiečius.

- Kurgi tavo bitininkas? – paklausė jį Kūdris.
- Kam jisai?
- Argi nežinai kam? Bitiną kaipgi avilin patupdysi?
- Žmogel, tegul laisvas gyvena. Niekur mano spiečius nelėks iš avilio. Bitės juk

jaučia, kad aš myliu jas. Na, su dievo pagalba pradėsime dabar.

Senis persižegnojo; paskui peržegnojo avilį ir atrišo sietą. Bičių buvo daug, spiečiaus būta didelio.

Vainorus paėmė bites mediniu šaukštu iš sieto lyg tyrės ir įpylė avilin kartą ir kitą...

- Kad turšimas susidarytų. Tada bičiukės pačios eis avilin, - paaiškino jisai man.

Paskui du tris šaukštus išpylė ant paklotės

- Keliui parodyti, - aiškino vėl.

Tikrai, bitės iš sieto ėmė kopti aukštyn, viena per kitą lipti per ištiestą paklotę avilin... slinko, slinko ir slinko. Rodos, nei nelekiojo, tik vis kopo. Reginys buvo man iškilnus ir dar nei kartą nematytas. Žiūrėjau atsisėdėjęs, net akyse ėmė mirgėti.

- Sakyk tu, žmogau! – nusistebėjo Karpis. – Tokis mažas gyvuliukas, o kiek turi proto! Eina kaip avelės tvartan! A, kad jas dievulis!

- Bitė, žmogau, protingesnė už kitą vyrą. Ji net supranta, ką žmogus mano, - paaiškino jam Kūdris, dėdamasis gerai žinaš bites.

- Ar nejaugi? - nusistebėjo vėl Karpis.

- Matai, vaikel, kokia rami bitukė, - prabilo Vainorus, - nors užantin pilk.

Tebūtų čia kas nors, kuris pavydėtų ar kitą kurią piktą mintį turėtų, pamatytume, kaip kirsti pradėtų. Štai tirštai ėmė kopti! Žiūrėkit, vyručiai, ar nepamatysit bitino?

- Štai, štai! Bitinas, - rodau aš pirštu bitukę, kuri kopia pakrašte avilin, didesnė negu kitos.

[...]

Mes atsitraukėme toliau ir susėdome ant vejelės. Ramu buvo, tylu ir jauku. Sodas kvepėjo medumi; toli darže čirškė žvirbliai.

- Štai senis! Žiūrėkite tik jūs! Devintą dešimtį baigia, o kokis dar vikrus. Namu rengtis nei nemano, - lyg pavydėdamas nusistebėjo Karpis.

Tikrai, senis ėjo dabar tiesus ir lengvas, lyg jo negniaužė šimto metų našta.

- Kodėl jam vikriam nebūti? Nei nusidarbuja, nei jam kas rūpi. Ir gardesni kąsnelį šeimininkė visada pataiko.

- Tikrai, stipri šeima; kol senis gyvuoja, tvirtai ją laiko savo rankose. Bet tenumiršta jis nūnai, ryt ji iškriks į visas šalis.

- Nieko, kad ir iškriks. Turtus gerus turi susikrovę už senio pečių.

- Kad ir sekasi žmogui. Nors ir bites imkime. Kasmet kiekvienos spiečiasi, o kitos du tris kartus. Ir kad nors vieną kada spiečių būtų paleidęs! Žino gal senis ką!

- Ne be to, kad nežinotų.

- Betgi davė jam kunigėlis, vai gerai davė! – nusijuokė į mane Kūdris.

- Ką gi jam kunigėlis davė? – paklausiau aš.

- Kai atvažiavo į Noreikus su švenčiausiu. Matyti, kažkas juo bus pasiskundęs, gal tercijonka kuri buvo pripliauškinusi. Pasišaukė jį kunigėlis, kad ėmė jam kalbėti, kad ėmė – ir iš Švento Rašto, ir šventųjų gyvenimų, ir iš evangelijos... Bet ką? Senis vis savo varo, ir tiek. Bedievis juk, - papasakojo Kūdris.

- Kam kalbėti, ko nereikia, - subarė jį Karpis. – Suvaikėjo kiek senis, tai tiesa, bet ne bedievis jisai. Bažnyčion juk vaikščioja dažnai, nors ir senas, išpažinties eina kas vieni metai, o senam to užtenka. Ir žmogus jisai geras, minkštos širdies, pikto niekam nedaro. Ne, jis ne bedievis, kam veltui kalbėti.

Vainorus tuoj grįžo ir atsinešė dubenį, pilną korių. Kitoj rankoj nešė lėkštę, išmargintą įvairių spalvų gėlėmis, kokių gamtoje dar nei nėra. Šalia jo ėjo anūkas ir nešė sėtuvėlę agurkus ir peilius.

Senis pastatė medų ant vejelės priešais mūsų, o man padėjo lėkštelę ir peilį.

- Juk tu pripratęs prie lėkštelės. Pamėgink medaus su agurku. Gal dar nevalgei šiomet? Valgykite, vyručiai! – paragino jisai kitus.

Senis išsitraukė iš sėtuvės patį didžiausią agurką, perpjovė jį išilgai pusiau, uždėjo ant vienos pusės korį medaus, antra prispaudė ir padavė anūkui.

- Še tau, vaikel. Dabar bėk sau.

Vaikas paėmė agurką, pabučiavo geram seneliui ranką ir, prilaikydamas

smunkančias kelnaites, nudūmė į gatvę.

Vyrų raginti nereikėjo. Vainorus atsisėdo greta ant kelmelio, bet nevalgė.

- Kodėl gi, dėde, neragauji patsai? – paklausė Karpis. – Sėsk arčiau ant vejelės ir valgyk.

Ir jis pasitraukė į šalį, kad padarytų seniui vietos.

- Man, vyručiai, ne naujiena. Antra vėl, aš žaliaukių jau nebevalgau. Mano amžius tokis, kad agurkų geriau visai neragauti.

Senis apsidairė. Pakėlęs galvą, parodė pirštu kregždes, kurios aukštai aukštai lekiojo, maudėsi mėlynose padangių gelmėse.

- Štai kam gyvenimas yra linksmas.

- Kokis gražus pavakaris! – pasidžiaugiau aš ir, atsigulęs aukštyninkas vejelėje, grožėjausi kregždžių vikrumu.

- Gražios dienos! – pritarė Kūdris. – Jei toki orai pabus dar nors savaitę, nupjausim ir suimsime rugius kaip auksą.

Krėvė V. *Raštai*. Tomas II. V.: Vaga, P.6-17

OCENIANIE POZIOM PODSTAWOWY

Część I

Nr zad.	Odpowiedzi	Maks. liczba pkt.21	Pkt częściowe	Uwagi
1.	Pasakų išlikimą ir aktualumą lėmė pasakose vaizduojamų žmonių siekių universalumas	1	1	1
2.	b) siekia tų pačių tikslų kitomis aplinkybėmis;	1	1	1
3.	Teksto autorė teigia, kad pasakose nėra gėrio ir blogio kovos, ką nurodo kiti pasakų tyrėjai. Pagal rezultatus vertinamas tik žmogaus elgesys – geras ar blogas.	1	1	1
4.	žiedas informuoja apie žmogaus finansinę, civilinę ir socialinę padėtį, apie jo skonį	1	1	1
5.	informatyvioji;	1	1	1
6.	<i>Papuošalas, vestuvinis žiedas, magiškoji priemonė, atpažinimo ženklas, apskritimas...</i>	2	1	1– bent 2 apibūdinimai; 2 – daugiau kaip 2 apibūdinimai
7.	c) aptarti, kuo susiję pasakose vaizduojami ir dabarties dalykai	1	1	1
8	herojus- pasakų veikėjas; mitinė būtybė – pasakose, sakmėse pasirodantys prasimanyti veikėjai, antgamtinės būtybės; žiedas – apskritimo pavidalo nešiojamas ant piršto papuošalas, suteikiantis informaciją apie artimuosius, apie žmogaus socialinę padėtį, finansines galimybes	2	1	
9.	Autorės nuomone, ir dabar pasakų išmintis yra aktuali. Sekdami pasakų veikėjų pavyzdžiu tapsime drąsūs, kantrūs ir ištvermingi	1	1	1
10.	1. kultūros palikimas; 2. pasaulėžiūros formavimo, auklėjamoji priemonė	1	1	1 – už 2 nurodytas vertybes
11.	Metafora parodo, kad žmonės nuolat siekia tobulybės, geresnio gyvenimo. Autorės nuomone, šių laikų žmonių noras kurti naujas, patogesnes technologijas atspindi pasakose vaizduojamas svajones apie idealius, tobulus daiktus ir priemones (pvz.:skraidantys kilimai, žeme bėgantis laivas ar gyvasis vanduo)	2	1	1 – už metaforos paaiškinimą; 2 – už pastebėjimą, kad pasakose vaizduojamos svajonės apie idealius daiktus ir priemones atitinka šių laikų žmonių norą kurti naujas, patogesnes technologijas

12.	Senųjų pasakų pirminė funkcija buvo perteikti gero elgesio normas, tikrąsias gyvenimo vertybes. Senovėje atskleistos moralinės taisyklės vėliau tapo viešai taikomomis žmogaus gyvenime moralinėmis normomis nepaisant pasakų. Išblėsus pasakų didaktiniam vaidmeniui, tebeliko jų kaip literatūros kūrinių, būdingų menine kompozicija bei fantastiškumu, funkcija, tačiau jų turinį imta laikyti „gražia neteisybe“	2	1	1 – pateiktas bendro požiūrio paaiškinimas; 2 – paaiškinta priežastis ir pasekmė.
13	Pasakos išsiskiria savo menine forma, vaizdinga, gražia kalba, tematikos fantastiškumu, kompozicijos darnumu	1	1	1
14.	Pvz.: kai broliai laumės drabužiais apsirengusią seserį atpažįsta tik iš jų dovanoto žiedo.	1	1	1
15.	Pvz.: Pasakose skleidžiamos gyvenimo tiesos yra aktualios ir dabar, tik jo pamirštos, todėl žmonės ne visada ta senąja patirtimi pasinaudoja, nors tai jiems labai praverstų; Žmogus dažnai užsimiršta ir reikalauja priminti netgi elementariausias gyvenimo tiesas. Jas atgaivinti galima skaitant pasakas, kuriose randama universalių, dabartyje aktualių vertybių.	1	1	1
16.	3. Mokslinis	2	1	

Część II

1 tema:

Analizuodamas V. Kudirkos eilėraščius „Tautiška giesmė“, „Gražu, gražiau ir gražiausia“ bei „Varpas“, aptark vaizduojamą meilę ir pareigą Tėvynei.

1. Temos argumentavimas	Nr	Kriterijai	Balai Maks.22
	1.	Aptarta kūrybinių tematika: ➤ tėvynės grožis, garsi praeitis; ➤ Lietuva – tėvynė, poeto meilės ir rūpesčio objektas; ➤ skatinimas ją mylėti širdimi, žodžiu ir darbais; ➤ šaukimas pribusti, dirbti tėvynės labui.	0-1-2
	2.	Aptarta eilėraščių pavadinimų prasmės	0-1-2
	3.	Nurodytas subjekto požiūris į Lietuvos praeitį ir ateitį: ➤ idealizuojamas Lietuvos paveikslas; ➤ tėvynė kaip aukščiausia vertybė, meilės objektas.	0-1
	4.	Subjekto kalbėjimo būdas: ➤ pakilios, iškilmingos intonacijos; ➤ subjekto kreipimasis į tėvynę: Tu, tave, tavo...	0-1-2
	5.	Suvoktas ir atskleistas eilėraščių istorinis kontekstas	0-1
	6.	V. Kudirka aptartas kaip tautinės sąmonės žadintojas: ➤ išaukštinamas, personifikuojamas tėvynės motyvas; ➤ aptarti tautiniai eilėraščių bruožai; ➤ šaukimas tautiečius atsibusti (varpo simbolis, kovos dėl nepriklausomybės kontekstas); ➤ mylėti, kalbėti (lietuviškai), dirbti tėvynės labui – pagrindiniai iššūkiai	0-1-2-3-4
	7.	Pastebėtos kalbinės priemonės, lemiančios eilėraščių savitumą, iškilmingumą: ➤ iškilmingi kreipiniai; ➤ ekspresyvūs skatinimai; ➤ vaizdingi palyginimai, metaforos; ➤ pasikartojančios skatinamosios, liepiamosios formos;	0-1-2
	8.	Įvaizdžių, pasakymų aptarimas, pvz.: ➤ <i>didvyrių žemė, ir šviesa, ir tiesa mūs žingsnius telydi, kada ir širdims ir žodžiams ir darbais atsako ir kt.</i>	0-1-2
	9.	Eilėraščio nuotaikos aptarimas – pakili, iškilminga nuotaika: ➤ pasiryžimas; ➤ pasiaukojimas; ➤ pagarba tėvynei; ➤ skatinimas veikti tėvynės labui; ➤ tėvynės išaukštinimas	0-1-2

	10.	Padarytos išvados ir apibendrinimai: ➤ išsamus apibendrinimas (istorinio konteksto įvertinimas, tėvynės idealizavimas, kalbinių priemonių įvertinimas, eilėraščių prasmė parašymo laikotarpiu ir pan.); ➤ bandymas apibendrinti (pvz.: autorius šiuose eilėraščiuose skatina meilę ir pagarbą tėvynei, ragina dirbti ir pan.) ➤ trumpas apibendrinimas	4 (2) (1)
2. Kalba ir kompozicija	Kriterijai		Balai Maks.27
a) Sintaksė ir fleksija			Maks.9
	Sintaksė ir fleksija taisyklinga ir įdomi		9
	Sintaksė ir fleksija taisyklinga		7
	Sintaksė ir fleksija iš esmės taisyklinga		5
	Yra klaidų, bet sintaksė ir fleksija nepažeidžia kalbos komunikatyvumo		3
b) Žodynas, frazeologija, stilius			Maks.10
c) Rašyba ir skyryba	Turtingas ir įvairus žodynas, taisyklinga frazeologija, lengvas, gyvas stilius		10
	Geras žodynas, taisyklinga frazeologija, komunikatyvus stilius		7
	Taisyklingas žodynas ir komunikatyvus stilius		4
			Maks.4
d) Kompozicija	Taisyklinga rašyba ir skyryba		4
	Pavienės rašybos ir skyrybos klaidos		2
	Nemaža rašybos ir skyrybos klaidų		1
			Maks.4
	Funkcionali, rišli, logiška kompozicija		4
Trinarė, rišli kompozicija – grafiškai matomos dalys		2	
Rišlus tekstas		1	

2 tema:

Aptark „senojo kaimo“ žmogaus pasaulėžiūrą, remdamasis V. Krėvės apsakymo „Bedievis“ pagrindinio veikėjo Vainoraus paveikslu.

1.Temos argumentavimas	Nr	Kriterijai	Balai Maks. 22
	1.	Pristatyta apsakymo tematika ir problematika	0-1-2
	2.	Pagrindinio veikėjo apibūdinimas: <ul style="list-style-type: none"> ➤ išvaizda; ➤ būdo bruožai; ➤ charakterio apibūdinimas. 	0-1-2
	3.	Pastebėtas Vainoraus idealizavimas – herojaus kaip „senojo kaimo“ tobulo žmogaus modelis (archetipas).	0-1
	4.	Vainoraus vertybių sistemos apibūdinimas: <ul style="list-style-type: none"> ➤ harmoningas gyvenimas su kaimo žmonėmis; ➤ beribė pagarba gamtai; ➤ Dievas – visagalė būtybė, kuri viską tvarko ir kuriai yra paklusnus. 	0-1- 2
	5.	Vainoraus ryšys su gamta: <ul style="list-style-type: none"> ➤ santykis su bitėmis kaip su žmonėmis; ➤ sugeba nuspėti orą; ➤ pastebi gamtos grožį. 	0-1-2 -3
	6.	Atskleista „senojo kaimo“ žmogaus pasaulėjauta: <ul style="list-style-type: none"> ➤ tikėjimo savitumas; ➤ artimas ryšis su gamta. 	0-1-2 -3
	7.	Nurodytas gamtos ir Dievo vaidmuo Vainoraus gyvenime	0 -1
	8.	Aptartas kaimo žmonių požiūris į Vainoraus asmenybę, gyvenimo būdą, patirtį, įsitikinimus	0 -1
	9.	Pastebėta ypatinga pagarba vyresnio amžiaus žmogui	0-1
	10.	Aptarti spiečiaus leidimo į avilį, medaus rinkimo motyvai	0-1
	11.	Apsakymo pavadinimo interpretacija	0-1
	12.	Padarytos išvados ir apibendrinimai: <ul style="list-style-type: none"> ➤ išsamus apibendrinimas (savitas, netradicinis santykis su gamta, žmonėmis, Dievu; aplinkinių požiūris į kitokios pasaulėžiūros žmogų ir pan.); ➤ bandymas apibendrinti išsamiau; ➤ trumpas apibendrinimas 	4 (2) (1)

2. Kalba ir kompozicija	Kriterijai	Balai Maks.29
a) Sintaksė ir fleksija		Maks.9
	Sintaksė ir fleksija taisyklinga ir įdomi	9
	Sintaksė ir fleksija taisyklinga	7
	Sintaksė ir fleksija iš esmės taisyklinga	5
	Yra klaidų, bet sintaksė ir fleksija nepažeidžia kalbos komunikatyvumo	3
b) Žodynas, frazeologija, stilius		Maks.10
	Turtingas ir įvairus žodynas, taisyklinga frazeologija, lengvas, gyvas stilius	10
	Geras žodynas, taisyklinga frazeologija, komunikatyvus stilius	7
	Taisyklingas žodynas ir komunikatyvus stilius	4
c) Rašyba ir skyryba		Maks.4
	Taisyklinga rašyba ir skyryba	4
	Pavienės rašybos ir skyrybos klaidos	2
	Nemaža rašybos ir skyrybos klaidų	1
d) Kompozicija		Maks.4
	Funkcionaliai, rišli, logiška kompozicija	4
	Trinarė, rišli kompozicija – grafiškai matomos dalys	2
	Rišlus tekstas	1

Miejsce
na naklejkę
z kodem szkoły

dysleksja

EGZAMIN MATURALNY Z JĘZYKA LITEWSKIEGO

POZIOM ROZSZERZONY

Czas pracy 180 minut

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 15 stron. Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
3. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
4. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.
5. Możesz korzystać ze słowników językowych.
6. Wypełnij tę część karty odpowiedzi, którą koduje zdający. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.
7. Na karcie odpowiedzi wpisz swoją datę urodzenia i PESEL. Zamaluj ■ pola odpowiadające cyfrom numeru PESEL. Błędne zaznaczenie otocz kółkiem ⊙ i zaznacz właściwe.

Życzymy powodzenia!

Za rozwiązanie
wszystkich zadań
można otrzymać
łącznie
60 punktów

*Część I – 15 pkt
Część II – 45 pkt*

Wypełnia zdający przed
rozpoczęciem pracy

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PESEL ZDAJĄCEGO

--	--	--	--

KOD
ZDAJĄCEGO

CZEŚĆ I – ROZUMIENIE CZYTANEGO TEKSTU

Atidžiai perskaitykite tekstą ir atsakykite į klausimus. Atsakinėkite savo žodžiais. Visi klausimai susiję su tekstu.

Giedrė Butkienė, Albina Kepalaitė, *Valios svarba bręstant asmenybei*

Valios sąvoka

1. Daugeliui žmonių valios sąvoka asocijuojasi su mąstymo valdžia aistroms ar vaizdams, kliūčių nugalėjimu siekiant išsąmoninto tikslo. Kai kuriems moksleiviams vien žodžiai apie ištvermę, pareigingumą ar atkaklumą sukelia nemalonius pojūčius. Jiems valios ugdymas – tai sunkus ir nemalonus užsiėmimas (kaip mokymasis ar kitoks darbas). Kodėl taip yra? Iš tėvų ir pedagogų jie susidaro neteisingą valios sampratą, nes dažniausiai apie valią išgirsta barami už nesimokymą ar nepareigingumą. Be to, vaikams dažniausiai kalbama apie valią tik kaip apie gebėjimą užbaigti pradėtą darbą arba atsisakyti žalingo įpročio.
2. Psichologijos mokslo saulėtekyje *valia buvo laikoma pradinio žmogaus aktyvumo šaltiniu, Dievo duota energija, lemiančia žmogaus elgesio nepriklausomumą nuo aplinkos sąlygų*. Tam pritaria ir nemažai dabartinių psichologų. Kiti valią tarsi „ištirpina“ žmogaus psichikos procesuose.
3. Krikščioniškuoju požiūriu valia yra dieviškos kilmės. Ji yra Dievo sutvertos ir įkvėptos žmogui sielos svarbiausia galia. Tai tiesioginė Šventosios Dvasios dovana žmogui. Valia renkasi, priima sprendimus. Pasitelkdama žmogaus mąstymą, vaizduotę ir patyrimą.
4. Psichologijos vadovėliuose valia iki šiol buvo apibūdinama kaip aukščiausias žmogaus poelgių raidos laipsnis. Ji pasireiškia sąmoningu savo, kaip žmogaus, veiksmų reguliavimu. Valia gali aktyvinti arba slopinti žmogaus veiklą, nukreipti ją į išsąmonintą tikslą, pagrįstą konkrečiais motyvais. *Valia prasideda tikslo pasirinkimu, reiškiasi jo siekimu ir kliūčių nugalėjimu*. Žmogui pasirinkti tikslą ir numatyti jo siekimo būdus dažniausiai padeda protas ir jausmai. Galutinį jo pasiekimą lemia valia.
5. Kiekvieną valios veiksmą palaiko koks nors vaizdas, simbolis arba žodžiais išreikšta mintis. Veikiant valiai, mintis šiek tiek užbėga į priekį. Tai vadinama anticipacija. Ji ir išskiria valios veiksmus iš instinktyvių veiksmų. Kitas bendras valios veiksmų bruožas yra ketinimai, pagrįsti išsąmonintais norais ir motyvais.
6. Žmogaus norus be prievartos psichologai vadina valios laisve. Žmogus valios laisvės jausmą išgyvena savarankiškai pasirinkdamas ir savarankiškai apsisprenddamas. *Valios laisvė sukuria žmoguje vieną vertingiausių jo bruožų – atsakingumo jausmą*.
7. Siekiant tikslo, reiškiasi dvi valingos veiklos formos: teigiamoji (skatinamoji, aktyvinamoji) ir neigiamoji (slopinamoji arba sulaikomoji). Jas abi ženklina valingas apsisprendimas sąmoningai ir aiškiai ištarti „Taip“ arba „Ne“. Sąmoningas tikslo ar elgesio būdo pasirinkimas – valios krikštas, *laisvo žmogaus požymis*.
8. Aktyvinamieji valios veiksmai pasireiškia iniciatyva, ryžtingumu, veržlumu tikslo link, drąsa, pasitikėjimu. Kai vyrauja sulaikomieji veiksmai, žmogaus valią rodo principingumas, ištvermė, santūrumas ir savitvarda su aiškiu „Ne“.
9. Apie šių asmenybės ypatybių ugdymą ir valingos vaiko veiklos raidą nuo kūdikystės iki jaunuolio amžiaus, taip pat apie protiškaai atsilikusio vaiko valios ugdymą rekomenduojame paskaityti J. Laužiko knygoje „Mokinių valios ugdymo bruožai“ (1965).

10. Akcentuodamos, kad žmogaus vidinė palaima, išorinė laisvė bei laimėjimai brandos amžiuje ir gyvenimo saulėlydyje yra užmokestis už jos valią vaikystėje ir jaunystėje, išsamiau pakalbėsime *apie valios esmę* ir jos ugdymą, remdamosios humanistinė psichologija, kurioje valios sąvoka yra bazinė kategorija, t.y. remdamosios psichosintezės teorija ir praktika (Assagioli R., 1989).

Valios savybės

11. Galima išskirti 5 žmogaus valios savybes: stiprumą bei energingumą, kryptingumą, atkaklumą bei pastovumą, intensyvumą, sumanumą bei įgudimą ir geravališkumą.
12. Sunkiam darbui atlikti ar dideliems troškimams atsispirti reikia daug vidinės energijos. Kol toks elgesys yra tik atsitiktinis arba paradiškas, žmogaus valios negalima vadinti stipria. Tokia ji pasidaro tik sistemingai ja naudojantis. Žmogaus valios *energingumas* – tai sugebėjimas aktyviai ir intensyviai savo noru vykdyti priimtąjį sprendimą.
13. Reguliariai ir pakankamai ilgai kartojant veiksmus ar elgesį, atsiskleidžia vis daugiau valios energijos. Dėl to žmogus pasidaro harmoningesnis ir laisvesnis. *Atkaklumas* pasireiškia sugebėjimu įvykdyti sprendimą iki galo, nors ir būtų kliūčių.
14. Jei gausūs interesai ir įsipareigojimai išsklaido žmogaus jėgas į tūkstantį upelių, tai jo valia nepasireiškia. Reikalinga valios *koncentracija, kryptingumas*. Vykdydami daug tarp savęs konkuruojančių projektų, trukdome energijai atsiskleisti. R. Assagioli nuomone, nepakanka valios energiją nukreipti į tikslą. *Tikra valia* visada yra *sumani, įgudusi ir patyrusi*. Jos funkcija – reguliuoti mūsų aktyvumą, išmintingai vairuoti mus prie tikslo, kuris mums labai svarbus. Norėdami suvokti skirtumą tarp stiprios ir įgudusios, sumanios valios, mes galime analizuoti vairuotojo elgesį įklampus automobiliui į smėlį. Jis gali jį stumti vien fizine jėga arba gali ieškoti išeities subtiliai pasukdamas vairą ar mėgindamas kažką reikiamoje vietoje padėti po ratu.
15. Žmogui nepakanka keturių valios savybių, kurias jau paminėjome. Vien stipri koncentruota valia gali klysti ir skatinti pavojingus žmogaus veiksmus. Visa žmogaus valia pasireiškia tik tada, kai jis gyvena pagal dvasios dėsnius. Žmogus, kuris naudojasi savo tvirta ir galinga valia be meilės ir užuojautos jausmo žmonėms ir sau pačiam, gali nuslopinti ir užgožti kitų valią arba pražudyti save. Įtūžę ir negailestingi žmonės provokuoja kitų žmonių žiaurumą, kuris sugrižta į juos pačius.
16. *Žmogaus valia* – tai ne tik stipri, atkakli, kryptinga ir išmintinga, bet ir – *gera*. Gera valia – Visatoje galingiausia energija, teisingų tarpusavio santykių ir visakeriopos pažangos šaltinis. *Gera žmonių valia žadina teisingus veiksmus, didina supratingumą, pakelia į aukštesnį lygį vidinę bei išorinę harmoniją ir vienybę, palengvina mokymąsi ir darbą individualių ir socialinių ligų gydymą*. Ji stiprėja, atskleisdama savyje tokias savybes kaip kantrybė, ramybė, paprastumas, pakantumas, pagarba, meilė sau ir kitiems, užuojauta, džiaugsmingumas, kūrybiškumas, entuziazmas. Gera valia išsklaido baimę ir nerimą, sukelia atvirumą, pasitikėjimą savimi ir kitais. Jog tai tiesa, nesunku suprasti įsivaizduojant pasaulį tokiomis sąlygomis, kur dauguma rūpinasi kitų gerove, o ne savanaudiškais tikslais. Įsivaizduokime, kad mes statome šį pasaulį. Įsivaizduokime, kaip iš mūsų geros valios centro sklinda šviesa visomis kryptimis ir apšviečia visus žmones, sukeldama jiems giedros ir palaimos būseną. (824)

UŽDUOTYS

1 uždutis (1 taškas)

Paaškink, dėl kokių priežasčių susiformavo klaidingas požiūris į valios ugdymą (1 pastraipa).

.....

.....

.....

2 uždutis (1 taškas)

Ką, tavo nuomone, teksto autorius įvardija rašydamas „Psichologijos mokslo saulėtekyje“ (2 pastraipa)?

.....

.....

.....

3 uždutis (1 taškas)

Lygindamas požiūrius į valios esmę, nurodyk koks yra žmogaus mąstymo, poelgių ir valios santykis (3, 4 pastraipos).

.....

.....

.....

4 uždutis (1 taškas)

Kokie trys valios pasireiškimo etapai minimi tekste (4 pastraipa)?

.....

.....

.....

5 uždutis (1 taškas)

Paaškink kaip anticipacija išskiria valios veiksmus iš instinktyvių veiksmų (5 pastraipa).

.....

.....

.....

6 uždutis (1 taškas)

Atsakingumo jausmas grindžiamas (6 pastraipa):

- a. norų pasirinkimo laisve;
- b. apsisprendimu be prievartos;
- c. vertingais žmogaus bruožais;
- d. savarankišku pasirinkimu ir apsisprendimu.

7 užduotis (1 taškas)

Kuo reikšmingos žmogaus elgesiui aktyvinamosios ir slopinamosios veiklos formos (7, 8 pastraipos)?

.....

.....

.....

8 užduotis (1 taškas)

Valios *energumas* apibūdinama kaip (12 pastraipa)

- a. sugebėjimas atsispirti troškimams.
- b. sistemingas valios naudojimas.
- c. intensyvus tikslo siekimas.
- d. sugebėjimas greitai priimti sprendimą.

9 užduotis (1 taškas)

Kokias reikia sudaryti sąlygas, kad valia pasireikštų (14 pastraipa)?

.....

.....

.....

10 užduotis (1 taškas)

Pagrįsk ir papildyk R. Assagioli nuomonę, kad „nepakanka valios energiją nukreipti į tikslą“ (14 pastraipa).

.....

.....

.....

11 užduotis (1 taškas)

Autorės, pateikdamos pavyzdį su automobiliu, norėjo įrodyti, kad (14 pastraipa)

- a. sudėtingose situacijose būna kelios išeitys.
- b. tikra valia išmintingai veda mus prie tikslo.
- c. stipri valia padeda sudėtingose situacijose.
- d. svarbu suvokti skirtumą tarp stiprios ir įgudusios valios.

12 užduotis (1 taškas)

Remdamasis 16 pastraipa, vienu sakiniu, apibendrintai, apibūdink gerąją žmogaus valią.

.....

.....

.....

13 užduotis (1 taškas)

Šio teksto turinio pobūdis yra

- a. apibūdinamasis.
- b. tiriamasis.
- c. polemisis.
- d. pasakojamasis.

14 užduotis (1 taškas)

Šio teksto parašymo tikslas:

- a. skatinti nuolat ugdyti savo valią;
- b. nurodyti gerąsias ir blogąsias valios savybes;
- c. aptarti valios svarbą mūsų gyvenime;
- d. nurodyti valios ugdymo būdus.

15 užduotis (1 taškas)

Apibendrinamas perskaitytą tekstą trumpai apibūdink valios sąvoką.

.....

.....

.....

CZĘŚĆ II – PISANIE TEKSTU WŁASNEGO

Ta część zawiera dwa tematy sprawdzające umiejętność pisania własnego tekstu w związku z tekstem literackim zawartym w arkuszu. Wybierz jeden z nich i napisz wypracowanie. Wybrany temat podkreśl.

1 tema:

Kaimo išmirimas – trėmimo pasekmė. Aptark beprasmišką ir tragišką kaimo gyventojų iškeldinimą ir jo vaizdavimo būdą Albino Žukausko eilėraštyje *Žvikeliai*.

A, Žukauskas, *Žvikeliai*

Dabar aš, atsiklaupęs ant Žvikelių kalno, pasimelsiu
Šitam eilėraščiui – ką tik jį galvoje sudėjau, –
Nugriuvusioms troboms, sodybų pamatams, bebičiams
aviliams,

Alyvų krūmams, obelių kelmams, drevėtoms liepoms,
Kur būta kaimo (amžiną jam atilsį). Jo niekas
neatstatė

Po to, kai vokiečiai gyventojus iškeldino. Grūste
išgrūdo,

Kur akys veda, kojos neša. Pavadino tai garsiu žodžiu –
Repatrijavimu – laisvu ir savanorišku išvykimu
Iš Punsko ir Seinų kraštelio pasirašant atitinkamus
dokumentus.

Repatrijuotiems buvo leista pasiimti arklį, dvi kiaules,
Apyvokos daiktų – kiek telpa ratuose.
Pasiėmė ką išmanydami, - greitosiomis nesusigaudysi, -
Kas bičių kelmą, porą dalgių, jas ištvėręs, plūgą ir
akėčias,

Močiutės – brostvą, rožančius, jaunamartės – puokštelę
rūtų,

Bernelio nuotrauką - jį patį buvo jau suvalgęs karas;
O vyrai – rankose botagą. Kas nieko neturėjo,
Išėjo įsikandęs pypkę dantyse, su duonos kepalu po
pažaste.

Kitokio turto, kas turtingas, ir turtelio – neturtingas –
Javų, avių, raguočių, kiaulių, knygų ir padargų –
pasiimt neleido.

Valstiečiai atidarė tvartus, kluonus, išvertė aruodus,
Išleido gyvulius, kad jie galėtų patys susirasti
Šiaudų, javų ir šieno prėslus, kad galėtų patys
pasišerti,

Nemirtų bado mirtimi, nes buvo snieginas,
Šaltokas kovo mėnuo. Kamaras paliko atdaras,
Kad šunys, katės ir šeškai prieitų prie kindziukų,
Dešrų, paūdrių, lašinių – nejustų stygiaus, -
Kaip nors pavasario sulauks – ten neprapuls.

Sodybas peržegnojo atbula ranka –
Sudie, šventoji tėviške, jau nepasimatysime!

Visu balsu, lyg kam numirus, verkavo ir blaškės
moterys,
O vyrų ašaros – bebalsės, drovios – ūsuose įstrigę
suledijo.
Paliko viską – namelius, sodus ir gandro lizdą.
Netrukus vėjai išpūtė ir išnešiojo pirkių šilumą,
Žmonių alsavimą, gyvybės kvapą.
Vėliau kalbėjo, kad galvijai, paukščiai, dargi šunys su
katėm
Susimetė į krūvą – į bandas ir kaimenes,
Šlaistydami po laukus, sniegynus brido
Maurodami tolyn artyn, bet savo gardose apygardose,
Iš savo vietų nesitraukė. Daug jų krito, nes nedaug
Susigodėjo, kad namie – šalinėse, aruoduose –
Gausu pašertės -
Žinia, galvijo protas.
Kažkas alksnynus iškapojo, net sodus,
Kaip pasakoja, išgabeno į Suvalkus malkoms.
Toks buvo savanoriškas Žvikelių liaudies išsikraustymas,
Priverstinai įvykdytas po to, kai vokiečiai
Sugriovė Lenkiją ir nutarė nusikratyti
Jos teritorijoj gyvenančiais lietuviais.
Sodybų niekas neatstatė, neatsėjo rūtų, nepakėlė
Nugriuvusių ant žemės svirčių. Dilgelės ir tos nuskuro.
Dykynė, dykuma. Gyvuoki, beprotybe!
Valio!

A. Žukauskas. *Rinktiniai raštai*. Tomas II. V.: Vaga, 1986. P. 73-75

2 tema:

Veronika ir Anelja – gražiausios kaimo merginos ir dramatiškų likimų kankinės. Remdamasis ištraukomis atskleisk ir palygink Antano Vienuolio *Paskenduolė* ir Vaižganto *Nebylys* apsakymuose vaizduojamą pagrindinių veikėjų vidinę dramą

Vaižgantas, *Nebylys*

Ištraukos

Savo kaime jis nematė nė vienos, kuri nors iš tolo būtų buvusi panaši į Dėdienę. Bet per atlaidus kitame miestelyje, kada jis, jau nusilenkęs altoriui, rimtai susikaupęs, belaukė kunigo iš zakristijos išeinant, dievobaimingą jo nuotaiką sudrumstė naujų burlečių kaukšėjimas. Jis stovėjo viduryje bažnyčios prie pat tako per vidurį. Grįžtelėjo nejučiomis ir išvydo smulkiais, bet energingai tvirtais žingsneliais įsiskubinančią ant votyvų, kiek pavėlavusią, ar tik taip jam matės, labai gražią mergelę. Jos gražumą, tiesą pasakius, tesudarė mergiška pilnas veidelis ir labai sveikas, kaimiškas raudonumas, dar padidėjęs besiskubinant eiti. Plaukų buvo gelsvų, net šviesių, kaip antai sienose ir lubose pamaliavotų angelų, sujuostų mėlynais kaspinais.

Visa tai galų gale nebuvo svarbu: per didelių estetinių reikalavimų Kazys neišmanė. Jį ypatingai nustebino, kad šmėkštelėjusi mergina veidu, pečiais, visu savo stogu, net eigastim atminė – Dėdienę. Tokia pat riebulė, apskritulė, mažulė, ramiom gerom akelėm. Ir bažnyčioje laikėsi taip pat. Kai kitos kaimietės, nusilenkdamos altoriui, puolė prieš jį kaip maišai, ant viso pilvo, ant alkūnių, jį atsiklaupė gražiai, pirma atsargiai pakilojusi priešakį savo rainelės; tepalenkė galvelę, akim įsistebėjusi į išstatytą Švenčiausiąjį Sakramentą. Buvo rimta ir labai graži. Mes pasakytume – estetinga.

[...]

Anelja buvo gospadinė, ką ir besakyti. Šnervų kiemas gyte atgijo. Nušvito rūmais, prašvito langai, pabaltėjo sienos. Kūtėse kone ūmai atsirado daugiau ir linksmesnio jaunimo, padrūtėjo karvės, rados daugiau pieno, su tuo ir valgis pagerėjo.

Jaunus Šnervas ėmė lankyti visas kaimas. Bet kas bet kada pajusdavo reikalą int Šnervas ir eidavo. Net Kazimiero broliui, labai lėtam bernaičiui, ūmai susidarė apstinga jaunuolių draugė. Anelja visiems mokėjo gražiai, maloniai nusišiepti. Svečiui ir tiek buvo gana; net daugiau nei kurios vaisės. Jis grįžo gerai nusiteikęs, kažkuo dovanotas.

Va šitų dovanų ar vaišių vienas Kazys tenegaudavo. Anelja su juo buvo visados vienoda, rimta. Kasdieninis dalykas, sakysite? Kaip tik su tuo Kazys ir nesutiko: jis buvo pasiilgęs pasakos, kuri kasdienį daro nekasdieniu. O pasakos karaliūnaičia Anelja jam nė vieno karto nenusišieptė taip, kaip kitiems vyrams, nuo ko jiems širdys salo, o Kaziui pavydu šalo.

[...]

Kazimierienė nė žodeliu neužsiminė Jono, lyg jo nė būti nebūtų buvę. O betgi visiems buvo numanu, kad ji kažko pasiilgusi. Ji taip pat sulyso, išblyško. Kitiems tai rodės paprasta: moteris bus dieni tapusi; paskui pagrožės. O Kazimieras žinojo, kad jai Dievas nieko nežada; kad ji dėl ko kito taip pabjaurėjo. Atsistos, būdavo, ties stalu ir stovi, akis įrėmus pro langą Butkių dalin – ir seka, kas ten aname kieme juda, kruta, žygiuojas. Jonui pasirodant, ančiakiai jai tvinktelėdavo, daugiau nieko. Ji aiškiausiai nusimanė ir Joną tą patį pergyvenant, kaip ir ji. Ji iš tolo matė, kuo pavirto Jonas. Nejaugi tai tas pats skaistus, linksmas, nerūpestingas piršlelis, kurį pirmą kartą įsidėmėjo Kepelėse? Nebe tas, tai aišku, visai nebegražus, tai tiesa; vis dėlto jos sielai taip pat mielas, kaip ir pirma.

[...]

Išėjus gultų, Anelja ilgai ilgai klūpėjo tai visiškai patamsyje, tai angoje ant slenksčio, jei buvo mėnesiena; suko rožančių, bet ar šnibždėjo žodžius, nesigirdėjo. Irėjo gultų, kai

Kazimieras jau knarkė ar tik apsimetė miegas. Jis matė, kaip Anelja kankinasi, palikdama jam ištikima; širdingai jos gailėjos, ne sykį ašarojo patylomis ir stengėsi kuo mažiausia naudotis oficialinėmis savo teisėmis, kad nedidėtų Aneljos pasišventimas priešingai jos palinkimui.

A. Vienuolis, *Paskenduolė*

Visai kitokia buvo Veronika pirmiau. Jau treči metai tarnauja ji Šepečių sodžiuje turtingiausiajam ūkininkui Kaikariui, ir per tą laiką taip ji susigyveno ir susiprato su šepetiškiais, jog kaip čia gimusi buvo.

Ir vikri gi buvo Kaikario Veronika: ar tau vakaruškose, ar tau pabarėj, ar gegužinėse, ar klojime – visur ji pirmutinė. Ir gera dainininkė buvo, ir balsą gerą turėjo. Visus kadrilius, visas polkas išeiti mokėjo, o dainelių – tai ir per dvi šienapjūtes visų neišdainuodavo.

Namie irgi tikra šeimininkė: ir prastus, ir aštuonianyčius pati įsiverti bei išsiausti mokėjo. O ruoša, anot Kaikarienės, tirpdavo jos rankose.

Bet ir veidelį gi gražų Veronika turėjo. Ir kad nebūtų ji buvusi prasta bekraitė tarnaitė, tad piršliai ir jaunikiai seniai jau būtų suvalgę tėvelio dvarelį.

Kai apsitaisys, būdavo, Veronika naująja, jos pačios išausta rainele, gelsvas kaseles supins dvigubu vainikėliu, perriš jas raudonu kaspinėliu, padabins žaliomis rūtelėmis, prie krūtinės prisiseigs gėlės žiedelį ir apsiriš balta skarele, - tai į ją pažvelgus dievas žino kas darydavos ne vieno vaikino širdyje. Tada tai ir paties turtingojo ūkininko sūnus prašnibždėdavo: „Kad tik tėveliai leistų, tuojau vesčiau ir nepažiūrėčiau, kad ji bekraitė mergaitė“.

[...]

Nieko neatsakė Veronika, o tiktai, nuėjusi į užkrosnį, atsisėdo ant lovos ir dar labiau ėmė verkti.

Eidamas pro duris, pažvelgė į ją Anicokas ir sumišo: niekuomet dar jis nebuvo matęs Veronikos tokios gražios, tokios liūdnos ir nusiminusios; jos užverktos, plačios, pilnos ašarų akys, drėgnos blakstienos, blizgančios lėlelės ir išbalęs veidelis su vos vos paraudusiais skruosteliais darė ją nepaprastai gražią ir įdomią. Dar kartą, sugrįžęs iš priemenės ir gerdamas prie durų vandens, pažvelgė į Veroniką: mergina buvo tokia pat graži ir žavinti.

[...]

Apkabino Veronika šunį abiem rankom už kaklo, prispaudė prie savęs ir, padėjusi ant jo galvos smakrą, pravirko taip, kaip niekados dar nebuvo verkusi.

Verkė jau ne savo bėdos, ne gėdos ir ne sumušta esanti, tik verkė, kad tie visi artimi geri žmonės, visi dėdės, tetulės, draugės, lipšnūs berneliai, kuriems ji taip rūpėjo, kurie ją taip mylėjo, dabar ją taip skaudžiai išjuokė, nužemino ir kaip nenaudėlę ar kokią išgamą amžinai išstūmė iš savo tarpo. Verkė, kaltės nežinodama, verkė, dievo pamiršta ir žmonių išsižadėta, o drauge su ja verkė ir toji gedulinga mėnulio šviesa, ir paslaptina tyła, ir liūdnai po miglotus laukus mėnesienoj glūdinėjanti, it graži nuskriausta mergaitė našlaitė, Anicoko daina.

A. Vienuolis. *Raštai. I tomas*. V.: Vaga, 1985. P.216; 239; 247-248.
Vaižgantas. *Nebylys*. V.: Vaga, 1995. P. 54; 56; 88-89; 100; 102.

OCENIANIE POZIOM ROZSZERZONY

Część 1. – rozumienie czytanego tekstu

Nr zad.	Odpowiedzi	Punkty
1.	Dėl klaidingos tėvų ir pedagogų valios sąvokos vartojimo	1
2.	„Psichologijos mokslo saulėtekis“ – psichologijos mokslo pradžia	1
3.	Valia kontroliuoja, nulemia žmogaus mąstymą, poelgius, tikslus	1
4.	1.tikslo pasirinkimas, 2. siekimas, 3. kliūčių nugalėjimas.	1
5.	Veiksmai tampa sąmoningi, motyvuoti	1
6.	d) savarankišku pasirinkimu ir apsisprendimu.	1
7.	Aktyvinamoji valios funkcija skatina veikti Slopinamoji – padeda susilaikyti, atsisakyti	1
8.	c) intensyvus tikslo siekimas;	1
9.	Reikia susikoncentruoti ties vienu tikslu	1
10.	Nepakanka valios nukreipti į tikslą. Reikia ją reguliuoti, siekti išmintingai, sumaniai	1
11.	b) tikra valia išmintingai veda mus prie tikslo;	1
12.	Gera valia skleidžia meilę, užuojautą, supratingumą, gėrį	1
13.	a) apibūdinamasis;	1
14.	c) aptarti valios svarbą mūsų gyvenime;	1
15.	Valia – savarankiškas tikslo pasirinkimas, sąmoningas savo elgesio reguliavimas, padedantis išmintingai nugalėti kliūtis siekiant to tikslo	1
Razem:		15 pkt

1 tema:

Kaimo išmirimas – trėmimo pasekmė. Aptark beprasmišką ir tragišką kaimo gyventojų iškeldinimą ir jo vaizdavimo būdą A. Žukausko eilėraštyje *Žvikeliai*.

1.Temos argumentavimas	Nr	Kriterijai	Balai Maks.25
	1.	Pristatyta problematika: ➤ aptarta istorinė situacija; ➤ aptartas eilėraščio pavadinimas.	0-1-2
	2.	Aptarta literatūrinis žanras (nerimuotas eilėraštis)	0-1
	3.	Nustatyta kūrinio pagrindinių motyvų funkcija (žmonių likimų parodymas, sistemos žiaurumo parodymas, žmogaus teisių ignoravimas ir t.t.)	0-1-2
	4.	Aptarta eilėraščio kompozicija: ➤ poeto malda pražuvusiam kaimui; ➤ pasakojimas apie kaimą eilėraščio forma; ➤ pabaigos frazė – beprasmybės simbolis.	0-1 – 2-3
	5.	Skirtingų moralinių vertybių atskleidimas eilėraštyje (gėris ir blogis)	0-1-2
	6.	Atskleista „repatrijavimo“ tiesioginė prasmė	0-1-2

	7.	Aptartas kaimo išmirimo motyvas, jo vaizdavimo būdas	0-1
	8.	Atskleista dviejų polių – kaimo žmonių ir vokiečių – priešprieša eilėraštyje	0-1-2
	9.	Eilėraščio nuotaikos aptarimas: <ul style="list-style-type: none"> ➤ pagarba, eilėraštis pradedamas malda kaimui; ➤ neviltis – atsisveikinimas su tėviške, moterų verksmas; ➤ apmirimas; ➤ ironiška pabaigos frazė. 	0-1-2 –3-4
	10.	Nurodytas kaimo žmonių ryšys su tėviškės gamta, gyvuliais	0-1-2-
	11.	Padarytos išvados ir apibendrinimai: <ul style="list-style-type: none"> ➤ išsamus apibendrinimas (istorinių kontekstų panaudojimas, nurodytas kūrinio tragizmas, trėmimų beprasmiškumas, politinė socialinė Lietuvos padėtis ir pan.); ➤ bandymas apibendrinti išsamiau; ➤ trumpas apibendrinimas 	4 (2) (1)

2. Kalba ir kompozicija	Kriterijai	Balai Maks.20
a) Sintaksė ir fleksija		Maks.6
	Sintaksė ir fleksija taisyklinga ir įdomi	6
	Sintaksė ir fleksija iš esmės taisyklinga	4
	Yra klaidų, bet sintaksė ir fleksija nepažeidžia kalbos komunikatyvumo	2
b) Žodynas, frazeologija, stilius		Maks.8
	Turtingas ir įvairus žodynas, taisyklinga frazeologija, lengvas, gyvas stilius	8
	Geras žodynas, taisyklinga frazeologija, komunikatyvus stilius	4
	Iš esmės taisyklingas žodynas ir komunikatyvus stilius	2
c) Rašyba ir skyryba		Maks.4
	Iš esmės taisyklinga rašyba ir skyryba	4
	Pavienės rašybos ir skyrybos klaidos	2
d) Kompozicija		Maks.2
	Funkcionaliai, rišli, logiška kompozicija	2
	Trinarė rišli kompozicija – grafiškai matomos dalys	1

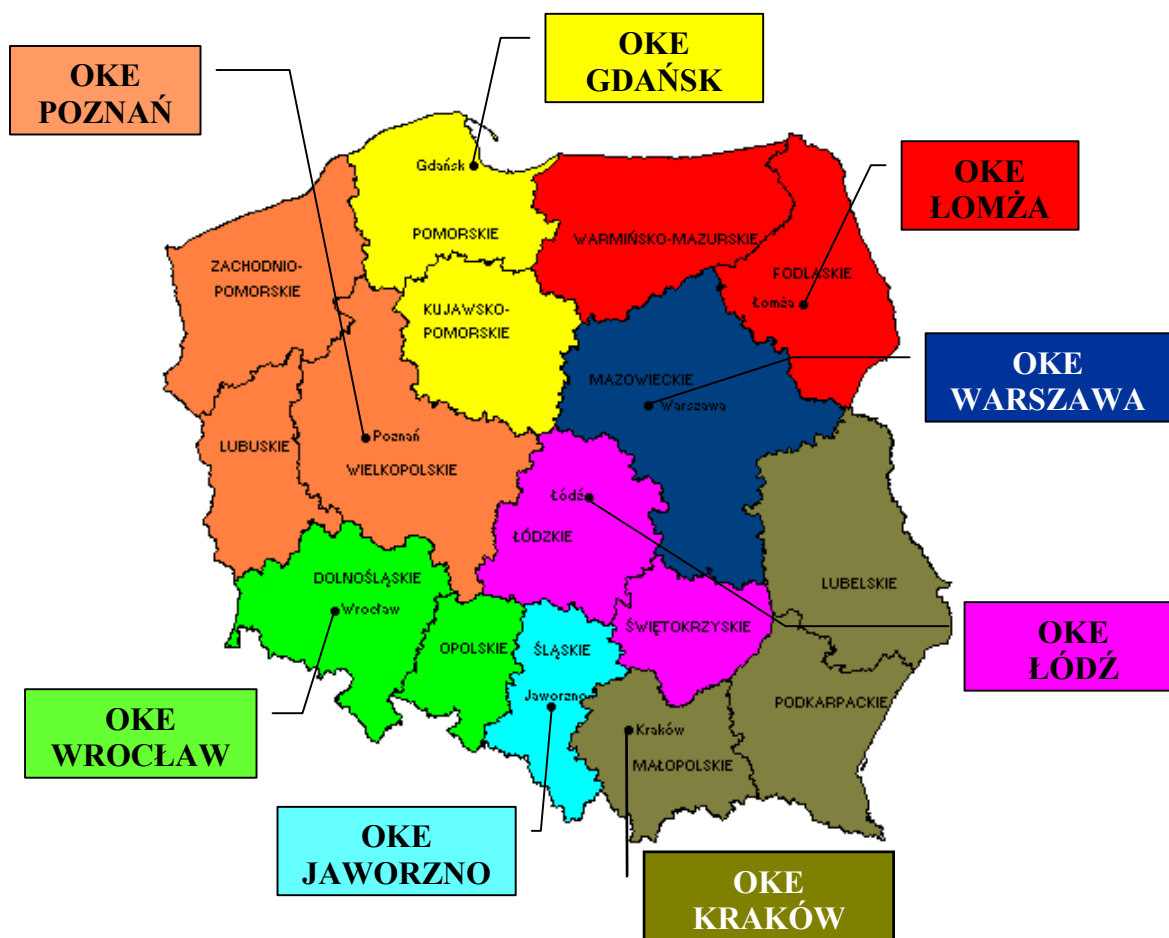
2 tema:

Veronika ir Anelja – gražiausios kaimo merginos ir dramatiškų likimų kankinės. Remdamasis ištraukomis atskleisk ir palygink A. Vienuolio *Paskenduolė* ir Vaižganto *Nebylys* apsakymuose vaizduojamą pagrindinių veikėjų vidinę dramą

1.Temos argumentavimas	Nr	Kriterijai	Balai Maks.25
	1.	Parašyta įžanga, aptarta kūrinių problematika: ➤ moterų likimų tragizmas	0-1-2
	2.	Pristatytos pagrindinės veikėjos: Veronika – daili, darbšti, greita, linksma mergina; Anelja – graži, tvarkinga, dievobaiminga.	0-1-2
	3.	Aptartas dviejų kūrinių susiklosčiusios situacijos, kuriose atsiduria ir viena, ir kita heroės: ➤ dėl gilių jausmų nepaklūsta griežtoms tuometinio kaimo bendruomenės taisyklėms; ➤ nusižengia Dievo įstatymams	0-1-2
	4.	Herojų vidinis dualizmas: ➤ Anelja stengiasi būti gera žmona, nors nemylė Kazimiero; ➤ Anelja supranta, kad jai labiau patiko Jonas, tačiau spontaniškai paklūsta Dievo bei artimųjų valiai; ➤ Veronika nepasiduoda, tikisi laiškelio ir pingų iš Juozelio; ➤ Veronika tikisi artimųjų palaikymo, kunigo išrišimo.	0-1-2 -3
	5.	Tragiškas herojų likimas: ➤ Anelja pamišo; ➤ Veronika nusiskandino.	0-1-2
	6.	Veronika, Anelja – meilės kankinės: ➤ Veronikos nusivylimas mylimu žmogumi; ➤ Anelja myli beviltiškai savo vyro draugą.	0-1-2
	7.	Vidiniai išgyvenimai: ➤ kamuojančios mintys; ➤ išpažintis, atgaila; ➤ nuolatinis kaltės jausmas.	0-1-2
	8.	Aplinkinių įtaka pagrindinių veikėjų elgesiui: ➤ žmonių abejingumas; ➤ nuolatinis žeminimas; ➤ moterų vienišumas savo „bėdose“.	0-1 -2
	9.	Aptarta kaimo gyventojų mąstysena: ➤ aklas dogmų, tradicijų laikymasis, kuris priveda žmones prie aklavietės; ➤ smerkiantis požiūris į vienišą motiną; ➤ Veronikos tėvo rūstumas.	0-1-2

	10.	Gamta – nuotaikos perteikimo priemonė	0-1-2
	11.	Padarytos išvados: ➤ išsamus apibendrinimas (tragiški moterų likimai, aplinkinių abejingumas, tuometinė moralinių vertybių santvarka ir pan.); ➤ meilės jausmas nepavaldus žmogui, žmogus praranda jo akivaizdoje stiprybę, tampa jam pavaldus; ➤ trumpas apibendrinimas to, kas parašyta.	4 (2) (1)

2. Kalba ir kompozicija	Kriterijai	Balai Maks.20
a) Sintaksė ir fleksija		Maks.6
	Sintaksė ir fleksija taisyklinga ir įdomi	6
	Sintaksė ir fleksija iš esmės taisyklinga	4
	Yra klaidų, bet sintaksė ir fleksija nepažeidžia kalbos komunikatyvumo	2
b) Žodynas, frazeologija, stilius		Maks.8
	Turtingas ir įvairus žodynas, taisyklinga frazeologija, lengvas, gyvas stilius	8
	Geras žodynas, taisyklinga frazeologija, komunikatyvus stilius	4
	Iš esmės taisyklingas žodynas ir komunikatyvus stilius	2
c) Rašyba ir skyryba		Maks.4
	Iš esmės taisyklinga rašyba ir skyryba	4
	Pavienės rašybos ir skyrybos klaidos	2
d) Kompozicija		Maks.2
	Funkcionaliai, rišli, logiška kompozicija	2
	Trinārė rišli kompozicija – grafiškai matomos dalys	1

Centralna Komisja Egzaminacyjna

ul. Łucka 11, 00-842 Warszawa
 tel. 022 656 38 00, fax 022 656 37 57
 www.cke.edu.pl ckesekr@cke.edu.pl

OKE Gdańsk

ul. Na Stoku 49, 80-874 Gdańsk,
 tel. (0-58) 320 55 90, fax.320 55 91
 www.oke.gda.pl komisja@oke.gda.pl

OKE Łódź

ul. Praussa 4, 94-203 Łódź
 tel. (0-42) 634 91 33 s: 664 80 50/51/52
 fax. 634 91 54
 www.komisja.pl komisja@komisja.pl

OKE Jaworzno

ul. Mickiewicza 4, 43-600 Jaworzno
 tel.(0-32) 616 33 99 w.101
 fax.616 33 99 w.108, www.oke.jaw.pl
 oke@oke.jaw.pl

OKE Poznań

ul. Gronowa 22, 61-655 Poznań
 tel.(0-61) 852 13 07, 852 13 12, fax. 852 14 41
 www.oke.poznan.pl
 sekretariat@oke.poznan.pl

OKE Kraków

al. F. Focha 39, 30-119 Kraków
 tel.(0-12) 618 12 01/02/03, fax.427 28 45
 www.oke.krakow.pl oke@oke.krakow.pl

OKE Warszawa

ul. Grzybowska 77, 00-844 Warszawa
 tel. (0-22) 457 03 35, fax. 457 03 45
 www.oke.waw.pl info@oke.waw.pl

OKE Łomża

ul. Nowa 2, 18-400 Łomża
 Tel/fax. (0-86) 216 44 95
 www.okelomza.com
 sekretariat@oke.lomza.com

OKE Wrocław

ul. Zielińskiego 57, 53-533 Wrocław
 tel. sek. (0-71) 785 18 52, fax. 785 18 73
 www.oke.wroc.pl sekret@oke.wroc.pl